

178.199

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

OSZK

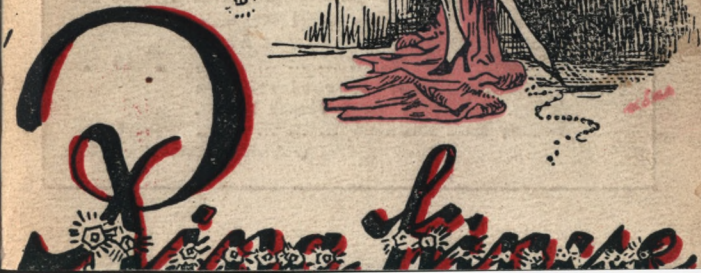
Országos Széchényi Könyvtár

PÁN-KÖNYVTÁR-SZERKESZTI: BRÁZAY-EMIL

BERDE-MARIA

384/18

178199

P Á N K Ö N Y V T Á R

SZERKESZTI: BRÁZAY EMIL

1. sz. Knut Hamsun, Hermann Essig, Alfred Kerr, Gustav Wied: Asszonydiadal és más novellák. Brázay Emil fordítása Ara 10 Lei
2. sz. Brázay Emil: Lóri, a vörös méreg. III. kiadás „ 10 „
3. sz. Thea Sternheim: Anna. Kis regény. Angerbauer Róland és Bardócz Árpád fordítása Elfogyott
4. sz. Klabund: Szőke haj. Szatírák. Brázay Emil fordítása. — T. T. Heine címlaprajzával „
5. sz. Brázay Emil: Sörensen Dóra, a szeretőm. Novellák, rajzok. Kóra - Korber Nándor címlaprajzával. VII. kiadás „
6. sz. Hans von Kahlenberg: Habkisaszony (Nixchen). Adalék a felsőbb leányok lélektanához. Bródy Sándor előszavával Àra 10 Lei
7. sz. Hans Heinz Ewers: Szerelem? Fantasztikus novellák. Brázay E. fordítása Elfogyott
8. sz. Peter Altenberg: Kislányok, asszonyok és szállodai szobalányok. Brázay E. fordítása. Krausz A. címlaprajzával Ara 10 Lei
9. sz. Alfred Kerr: Oly szép vagy! Utirajzok. Brázay Emil fordítása. Krausz Albert címlaprajzával „ 10 „
10. sz. Hans Reimann: A csodaszéplábu hölgy. Szatírikus és groteszk írások. Brázay Emil fordítása „ 6 „

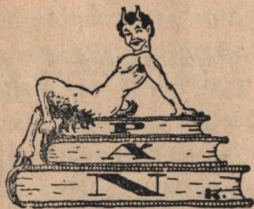
(Folytatás a boríték 3. oldalán)

BERDE MÁRIA: RINA KINCSE

PÁN KÖNYVTÁR

18.

SZÁM

PÁN-KIADÁS, TIMIȘOARA (TEMESVÁR)

PÁNY-KÖNYVTÁR

SZERKESZTI: BRÁZAY EMIL

A CIMLAPOT
KÓRA-KORBER NÁNDOR
RAJZOLTA

L. Nagy

~~30.384/12~~

M. N. MŰZELI KÖNYVTÁR
T. Nagy. Novekedéknepje
1926 ev 285. sz.

HELICON, NYOMDAI MŰINTÉZET, TIMIȘOARA 10763

178199

RINA KINCSE

Virágban tavaszló havasi tájra messziről leskelt az aszító nyári szél — virággal körülcsókolt kék szoknyában lányvirág állott a hanyatló tavaszi napzárporban. Még nagyon fiatal volt: és mégis, kettős teher alatt hajolt meg válla: nagy nyomor és nagy üdvösség nyomta.

S a házra gondolt, ahol felnőtt: alacsony mennyezet alatt, csipkétlen ablak mögött, kőpadlón, keserü kenyéren... a néma gyermekévekre, melyeknek minden szépsége, öröme csillagokra-emelt szemének álomszövése volt. És aztán: hogy sirni tudott és szabad volt sirnia. Sokat sirt, ok-talanul is, balgán és bőven: egy szóra, egy elborulásra; hát még a szitokra, vesszőzésre! Kenyere volt a sirás, annyit sirt, hogy testvérei elunták és nem törődtek véle soha. Később elapadtak könnyei: az élet megnyitotta néki legragyogóbb aranykapuját.

Egy estétájt volt ez, akkor találkozotti Boázzal. Boáz a férfi volt, az első-utolsó-egyetlen. Virágon áttörtetve jött felé az erdőn és Rinának, a szerelmet meg sem álmodottnak, véres csókrózsákat tépett az ajakáról. Hogy fájtak azok a csókok, hogy sajgott az aluvó sejtések irgalmatlanul összeroncsolt fátyola, — de Boáz volt a férfi és azért Rina meghajtotta fejét és a szive mélyén, feneketlenben foganni vágyó könnyeit foganni se engedte.

Multak a csókok, Rina gyűjtötte őket, mint hulló aranyakat, gyűjtötte szépen... Mindet tudta, mindre emlékezett. Néha, mikor magában volt, behintette magát velük, mint aranyáradattal. Aranyban fürdött és ha aztán fölkel: szemében, mint fürdés után, ottmaradt egy aranycsep.

Aztán jött a másik férfi, a Másik, a Soha, az Inkább-a-Halál-Férfi. S a testvérek, a Rinával sohasem törődők, most közbefogták: pénzt, marhát, gazdag határrészt emlegettek. Az anya sirt és sóhajtott; a néne, az a gyermektől ellepett, gúnyolódott; a legény, a titkon korcsmázó, káromkodott és fenyegetett.

S most ott állott Rina: virággal körülcsókolt kék szoknyában, a nyomor és üdvösség kettős terhe alatt meghajló vállal. A szivére, agyára hirtelen föl-

gomolygott fekete felhő akármilyen sötét volt: az üd-
vösség aranynapja szünetlen kiütkezött megőle...
S mégis: valami gyötörte. Nénje gunyszavát,
bátyja öklének csattanását, anyja sirását hal-
lotta egyre, s a keserves lármától mélyen, fene-
ketlen szivmélyen valami foganni akart benne...
Nagy, nehéz rángások futottak át szivén, mint
a sziklán, ha mélyén forrás szülemlik... Mi volt
ez? Ugy fájt, oly nehéz görcsben érezte a vajudó
ismeretlent, hogy percekig tébolyultan hordta
körül szemét segedelemért... Óh... egyszerre,
mintha hullám szakadna föl benne: tudta, hogy
könnyei fogantak, melyeket el kell sirnia, hogy
kimossák belőle a gyötredelmet.

Szeliden hajtotta le imént vad kinban forga-
tott fejét.

— Sirnom kell... — susogta.

Hirtelen fölemelte a fejét és elmosolyodott.

— Van, kinek sirnom...

És lassu, nehéz boldogságban indult az erdő-
nek, ahol a sziv várta, melybe, mint bibor urnába
akarta hullatni könnyeit.

Sóhajtott a virágtenger suhanó léptei alatt. Az
első tikkasztó szélből egy foszlány rálehel és
megszikasztotta csillogó piros ajakát. A fák is
suhogtak; nagy, forró szomjuság kezdődött a föl-
dön s az esők sóvárgása.

Boáz a tisztáson, virágba ágyalódva, magát virággal öleltetve, úgy várta Rinát. Nem mozdult, csak a karját tárta ki érte. Rina pedig nem repült, mint eleddig. Lassan jött és ölelő karja helyett fejét csusztatta a legény vállára. A születő könnyek erősen háborogtak benne.

— Boáz . . . — A hangja elcsuklott.

— Add ide ajkacskádat, megvárattál máma, csókosom.

— Boáz . . .

Rinának torkában volt már az első fölzokkanás.

A legény megragadta és távoltartotta magától a lányt, hogy megcsudálhassa. Nézte a rángó ajakát, hamvadó szemét . . .

— Rina . . . mi lelt?

— Sirni akarok, Boáz. Ne kérdezd, miért, csak hadd sirjak neked.

Boáz örömehe, csókéhe szívén idegenség rángott át.

— Add ide ajkacskádat. A sirás ruttá tesz és miért sirnál? Nem teszek boldoggá egészen, számít neked valami az én szerelmemen túl is?

Rina szemszögébe riadtan huzódott meg egy buta kicsi könnycsepp.

Boáz a fejét rázta.

— Add ide ajkacskádat. Ha sirsz, nem szeretsz.

Szomjas vagyok és te a könnyeiddel itatnál? Sirjunk, mikor a szerelem tava vár, hogy bele vessük magunkat? Ah Rina — a legény szemében a vágy meszi lidérctüzei gyultak, a vágyé, melynek tárgya nem a szerelmesünk, hanem a magunk nagy üdvözülése. Rina . . . add ide ajkacskádat, fürdeni vágyom veled a szerelem tavának arany hullámaiban . . . Ringani, szédülni, felejtkezni. A könnyben meghal a csók s a csókban a könny. Csókolj.

A legény vadul sóhajtott s magához vette Rinát. Csodálatos ize volt a lány csókjának. A visszaparancsolt könnyekkel küzködött s ajka attól vonaglott, lehellelte attól tüzelt . . . S mialatt a legénynek földöntuli gyönyörökét virágoztatott ki magából, jómaga tébolyitón gyötrődött. Most tanulta meg: hogy a könnyeknek csak egy utjuk van szabva: szivtől a szembe s onnan a megsemmisülésbe. Iszonyu, ha ez utjában visszafordítják a könnyeket! Szemtől a szivig ezernyi, aprón égő harapással marja vissza utját a könny: senyvesztve, sorvasztva, kiégetve a csatornát, mely a visszaguruló könny után nyitva se marad, hanem szorosán forrad össze, hogy minden új lenyelt könny új küzködésben forduljon új utat magának. S bent a szivben . . .

Mi lesz a szivben a visszafolyó könnyekkel?

Rina akkor nem gondolt rá, hogy a földön mindennek utja van szabva s ami meg nem teszi utját, az gyül és várja óráját. Rinának ezután sokszor, sokat, midennap kellett volna sirnia. De Boáz mindig türelmetlenebb lett, ha Rina szemét hamvadozni látta és fenyegette, hogyha sir, nem fogja csókolni többet. És Rina a csókból élt és azért viaskodott a könnyeivel; mint korbácscsal karámba a kitörni vágyó nyáját, hajszolta vissza könnyeit a nem-lét fogságába.

Jó idők során az anya könnyei, a néne gúnyszavai s a bátya ütései ritkulni kezdtek: az Inkább-a-Halál-Férfi mással élte világát, mikor Boáz elhagyta Rinát. Valami nagy-nagy Babel szivta magába, sokáig hire se jött, aztán: rosszabb hire jött a halálnál.

Rina a csorgókutnál, korszómerés közben hallotta meg. Korszóját elejtette, aztán az erdőbe szaladt: tépett hajjal, szakgatott köntössel futkosott a fák között. Kereste, hol a hely, ahol megoldódnak kinjai, melyik fába van beírva, hogy hazug szó harapott szívébe. De az a fa soha ki se hajtott...

Mikor az egész erdőt beszaladta, megállt, mint a cövek és az égre nézett. Ha már nincs irgalom s a terhet föl kell venni... Mit ad az Ég enyhítő tekercsül a viselhetlen súly alá...

Este volt s az alig felhős égből két esőcsepp hullt a leány arcába.

— Sirjál . . . sird ki magad, sóhajtoiták a fák.

A leány lehajtotta fejét és hazavánszorgott.

Anyja keserűen fogadta.

— Hallom eltörted a korsót és futkostál, mint a bolond az erdőben.

Rina semmit se értett ebből. Sirás gyötörte. De nehezen akart születni a sirása. Irtózott a karámból kilépni a könnyek sokszor visszakorbácsolt nyája . . . Hivogató, cirógató szavakra várt . . . Könnytelen kinban vergődött Rina az ágyon. Az öreg asszonyt mégis zavarta.

— Mit háborítasz . . . ?

— Ő az én anyám . . . reszketett át Rinán. És nekem ki kell sirnom magamat. És nem tudok már erőt adni a könnyeimnek . . .

— Mit akarsz, mit hánykolódsz?

— Sirni akarok . . . anyám.

— Sirni akarsz? Nekem akarsz sirni? Eredj, sirj annak, akinek örültél. Akiért szavam nem fogadtad. Engem ne háboríts. Van énnekem bánatom, keresztem s a legnagyobb köztük te vagy . . .

Rina ezt nem értette jól. A szive jobban fájt a szóknál.

— Anyám, tördelte, tudom, úgy lett, ahogy te

mondta. Tudom, nem fogadtam szavadat, tudom, hogy megérem az átkot, de anyám ... te azért nekem mégis anyám vagy ... Ha nekem gyermekem volna. (ez a szó külön fájt, reménynek hullája volt) az ... ha akármit tenne ... de ha boldogtalan volna ... az anyának akkor is ... anya ... ez azt teszi: örök segítség ...

— Fiam, ne prédikálj. Öreg vagyok, beteg vagyok. Viselje kiki némán a maga keresztjét ...

Rina belemarta magát a párnákba. Szívében rettentő hasogatásokban csapódott vissza minden szikla az eredező könnyekre ...

Másnap, harmadnap ... soha se volt szabad sirnia Rinának. Ha pirosszegélyü szemhéjjal mert kelni, vagy hazaállítani, anyja szóval feddette. Így azután erősen vissza kellett szoritania támadozó könnyeit és néha úgy tetszett, hogy minden jól megy már: a könnyek megfagytak benne és összeheggedtek szívének felszakadó kősziklái ... De aztán olykor új vad vonaglások jöttek és Rina mint a láncos állat futkosott munkái szűk kis kétércében: a ház, az istálló körül, a kőhintett legelőkön.

Egyszer, egy estvetájt — forró, régi szelek fújtak, margaréták suhogtak szoknyája alatt — úgy érezte, nem bírja már. Sirnia kell, ah, sirnia, han-

gosan, észvesztetten . . . vagy hosszan, szegény gyerekmód, egy szíven elcsitulva.

Eszébe jutott nénje, a sokatvert, sokgyerekü. Letért az utra s lefutott hozzá a faluba, nem is ő futott, könnyei kergették, vitték, mint kitörni akaró erő a gépet.

— Néne, — mondta alázatosan. — Eljöttem hozzád.

— Ritka szép szerencse, — szólta a néne gunyosan és felnézett szopós gyerekeről, ki hervadt emléit gyurta. — Ejsze lakodalmadra hívsz meg nászasszonynak, te záp menyasszony.

— Néne, — riadt el Rina. — Tudod, hogy szerencsétlen vagyok . . .

— Hamarabb tudtam, hogy az leszel, mint hitted.

— Néne. Mondok neked valamit. Te is csak asszonyi teremtés vagy, mint én. Tudod, milyen egy-szenvedés a mi sorsunk. Tudod, hogy férfi fel nem méri azt soha. Ki szánjon, ha mi nem szánjuk egymást? Hadd panaszolják neked. Hadd sirjam ki magamat a sziveden . . .

A néne felkacagott.

— Sirni akarsz? Van nekem, aki sirjon, csőstül. Megállok, mint molnár a malomálltán, ha van egy sirástalan percem. Ki pedig maga szurta ki

szemét önmagának, az ne sirjon a vakságáruul . . .

Rina kifordult a küszöbön. Szegény szemében újra megtorpantak a könnyek s a szárazon égő, riadt tüzek csillogni újra előbuktak benne a visszariadó hullámok megöl. És Rina ment, ment, száraz szeme beleparazslott az éjszakába . . . A korcsmán innen, a fordulónál vigan daloló legény ütődött Rinába.

— Azt a gyönyörűségedet . . . — kurjantott a legény és beleölelt a lányba.

Rina nem értette az ölelést. Nem is tudta, mit tesz. Odaejtette fejét bátyja széles kebelére és hangosan sirni kezdett.

— Mit sirsz nó . . . majd azt hittem, hogy a molnárék Lizája vagy.

— Bátyám, — esdekelt Rina, sebes könnyek között. — Ugy szeretnék . . . beszélni veled . . .

— Ej, mit izélsz, állj innét, ha mondom, — kiáltott a legény és boros lehellete megcsapta a lány orcáját.

— Állj az utamból . . .

Rina kitepte magát az ölelésből és néhány lépést ment előre, a sötétben. Széles, émelyítő illatu testbe ütközött.

— Itt vagy, Tóbiás . . . — suttogta a lány, Rinára tapintva.

— Ki az, nó . . . — huzódott el aztán. És tovább lépett és akkor, összetalálkozóan fölturbékolt buja kacagásban.

Rinának eszébe jutott, mikor bátyja korbáccsal fenyegette a kapott szerelemért . . . s neki, neki minden szabad; szabad a korcsma, szabad a molnárék izzadságtól, szappantól szagos Lizája, aki felett megértőn villan egybe a férfiak szeme és szabad megütni és csufnéven szólítani őt, mert a tiszta szerelemért lelkével fizetett . . .

Rina felszegte fejét, szeme szárazra szikkadt. Szive becsukódott, mint a kripta, ha rázuhan a kő. Most megértette, amit eddig soha, hogy fába, kőbe, emberszivbe, sorskönyvébe számára irva nincsen irgalom, hogy viselni kell gyötredelmét, panasz nélkül, könny nélkül, kérdés nélkül . . .

Ez óra óta nem fakadt könnye, panasza soha. Mint a kemény igába tört barom, csak néha nézett az égre, a földre s néha figyelmezett saját, kövelzárt bensőjébe . . . mintha odabent, mélyen . . . nehéz buggyanásban, ostromban . . . csitt, csitt. Nem szabad sirni, senkinek, soha.

Nagy, néma évek multak.

Rina elhitványkozott: szeme nagyobb lett, csipője keskenyebb, feje üres és mégis nehéz, de ez a nehézség szokott volt már és ujdonságtalan, mint kolonc.

Egy délután Rina az erdő mellett ült, fejét egy kősziklára párnázva le. Az eget nézte: a felhők hiábavaló, lomha életét leste — de azoknak jó, azoknak sírni szabad, ha a nap leveszi róluk tekintetét, ha nem birják oktalán terhüket.

Valaki — mekegő kecskehangon — megszólította.

Rina fölemelte fejét a sziklapárnáról.

Alacsony, szakállas emberke állott előtte, fura, akár egy törpe.

— Rina, kelj föl és jöjj velem.

— Fáradt vagyok és nem ismerlek, — sóhajtott a leány és feje visszacsuklott a kőre.

— Hiába vagy fáradt. Velem jössz.

Megfogta a leány kezét, nyugodtan és keményen.

— Jössz, siess hát.

Magával vont a rengetegbe, de nem szólt többet. A leány mezitláb volt s a sűrű bokrok közt tövis, meg tülevél sebezte lábát, csalán csapdosta meg csüggő kezét, lombos ág vagdosta szembe.

De a törpe nem törődött vele, csak vitte, huzta, hurcolta át a rengetegen, míg az ismeretlenbe, sűrűbe és sötétbe nyult. Rina behunyta szemmel hurcoltatta magát; már a tüskét, a csalánt, az ágütést se érezte, csak mentek, mentek, mintha a legsarkban lévő ellenségtől: önmaguktól menekül-

nének. Egyszerre a fák koronái között halaványzöld tüzeeskék gyultak. Az erdő ritkult, aztán megszakadt, kráterként mélyülő sziklavölgy felett állottak. Lent, a tűzhányó torokban zöld tükör aludt, egészen vakon, semmit föl nem vetve, fölötte halavány ég, amit semmi égitest meg nem világított.

— A tóra nézz, — szólt rá a törpe a lihegő lányra.

Rina értetlenül bámult a mélybe. A törpe egy kavicsot vett föl és ledobta. Mint jégről pattant vissza a kő a tükörről s átrepült a tulsó partra.

— Megnézted? Ül le most és megtudod, miféle tó az ottan.

Rina lerogyott, a törpe azonban állva maradt, szorosan mellette és erősen, hosszan a leány szemében nézett.

— Igen, te vagy az . . . Megismerem én az ilyen kapukat, amelyeken át sohse léphettek ki a kiki-vánkozók. Kinjukban aztán összerágták a kapufélfát . . .

Rina eltakarta piroskarikás szegény szemét.

— Nem nézlek többet, — szólt a törpe és leült Rina mellé. — Hanem te csak nézz a tóra. Nem gondolod, miféle víz az ottan? Vagy talán te azt nem is tudod, hogy semmi el nem veszhethet a vi-

lágón . . . És minden, ami jogosan, de hasztalan kopogott kibocsáttatásért, az meggyülekezik a megvalósulatlanságok örök birodalmában. A be nem telt álmok, a meg nem született gyermekek, a beváltatlan ígéretek és az el nem sirt könnyek országába hoztalak. Iszonyu birodalom ez, az égisz és furcsa, élettelen népei, kik meghaltak, mielőtt éltek volna, innen járnak vissza gyilkosait kisérteni. Mert visszakergetni a valóraválás útján valamit, gyilkosság az: a gyilkosság gyávábbik formája, mikor nem a létezőt kergetjük nemlétbe, hanem a léteznivágyó előtt csapjuk le az élet sorompóját. Csak a küszöb más, amin visszaüzzük a léteznivágyót s a létezőt a semmibe. És annak, ami volt, ezerszer jobb, mint annak, ami csak akart lenni. Mert az elmulás nyugalom, a meg nem születés örök nyugtalanság. Nem a holtak, hanem a meg nem születettek lelkei az igazi visszajárók . . . A te könnyeid is meg vannak gyilkolva, pedig ha azok megszülettek volna, a megpihenés országába folytak volna át. Estveli gyermek a kicsordult könny: aludni vágy, reggeli a ki nem csorgott: ébredésért nyöszörög és dörmöbli ágyának rácsozatát. Nézd a tavat, az a tengernyi víz a te könnyeidből gyűlt a kráter fenekébe, az a tó, a te el nem sirt könnyeidnek tava,

kavicsai a te könnyeidből, a te könnytelen hervadó szépségedből, ifjuságodból kristályosultak, mind az adóból, mit az öröm helyett a gyötremnek fizettél . . Hanem nézd, nézd, a tó megérezte közellétedet és ő, aki még sohse mozdult: mozdul és köszönt téged.

Rina megrendülve pillantott a kráterfenékbe. A tükör holt felületén most ezüst gyöngyfodrokat gurított a szél.

— Vesd le ruháidat Rina és fürödj meg a tóban.

— Miért? — rebegette a leány borzongva a félelemtől. — Hiszen be van fagyva . . .

— Vetközz gyorsan és minden ruhád levesd. Könnyeidbe méssz, egy fátyolnyi földi hazugság se takarhat könnyeidtől, nem állhat falkint közted és tóvá gyült fájdalomaid között.

Rina nem értette ezt. Még habozott, ujja fagyottan tapadt keblére, ruhája gombjaira.

— Vetközz, különben . . .

A törpe szeme villámlott, Rina keze elrántotta a gombokat. Lassan és mégis kapkodva fejtözte le szegény ruháit, utoljára egy ingben állott a meredeken és gyöttrő szégyenben takarta el arcát. A törpe szó nélkül hasított le ingét és rámutatott a tóra.

Iszonyu volt az ut. Talphasogató, kiégett szikla-

törmelék közt lépdelt, sikamlott, néha zuhant a lány. Vér virágzott ki a kavicsra, amerre lépett. Aztán ott állott a víz mellett. A törpére nézett. Az erősen integetett. Rina megérintette lábujjával a vizet... S ime: az engedett...

— Tovább, — kiáltott a törpe.

Amint beljebb, beljebb lépett, a víz hűvöse melegedni kezdett, csak a só marta sebeit, gyenge térdhajlatát. Megállott...

— Tovább! — fenyegetett a törpe.

Rina mélyebb s mélyebbre veszett, ágyékgig, derékig, aztán nyakig állt már a csipősen csókoló, mardosóan hevülő hullámokban.

— Tovább! — rikoltotta a törpe, Rina könnyörgő tekintetére.

Tovább... a víz a lány ajkáiig ért. Sósan, kesernyésen csókolta szájaszélét. Rina nem mert mozdulni... nézése riadtan esedett föl a partra. A törpe fölemelte botját és rohanni kezdett a meredeken, lefelé. Rina elvesztette a talajt s beleájult a perzselő, sustorgó, mardosó feneketlenbe.

Mikor fölszínre vetődve, partot ért, a törpe nem volt sehoh. Orrában, torkában, szemében ott rágott a víz. Ólmos bágyadtságot, szédülést érzett, alig birt visszavánszorogni. Olthon senkit se talált és első dolga volt, hogy összecsapzott hajába fésűt

meritsen. Egyszerre csak valami hangos pendüléssel esett ki a hajából és csilingelve gurult be a ruhásláda alá. Rina lehajolt érte, de nem tudta előkotorni. Gondolta: kő akadt a hajába, az gurult el.

Anyja nemsokára hazajött és korholta Rinát, hogy oly kevés rözsét hozott. A leány szólni akart, meg akarta vallani furcsa kalandját, de a szó torlán akadt. Egész este furdalta a lélek, de valahányszor ajkát szóhoz próbálta: nyelve megme-redt, toroka elszorult. És lassan úgy tetszett: álom-má sülyed az egész . . .

Napok multak, nem történt semmi. Negyednapon Rina újra találkozott a törpével. Ezuttal gombát szedni járt, de a gombát földre kellett töltenie és úgy nyargalni a törpe kezén.

Mikor visszatért, jó este lett. Anyja a faluba volt oda a szatócsnál. Rina ismét fésülődéshez látott. Polcra téve a fésüt, kitépett haja közt csillogni látott valamit. Odalépett, előkuszálta, morzsolta azt a valamit a tapadó, duzzadtan nedves hajszálakból. Csiszolatlan, de törésein át is ragyogó kavics volt.

Rinának eszébe jutott a multkori elgurult kavics. Gyertyát gyújtott és bevilágított a ruhásláda alá. A sötét ládaalattból szemébe szurt a fény.

Seprüt hozott és kiséperte a kavicsot és odatette a másik mellé, a polcra. Sokáig bámulta a furcsa holnit, mely ragyogóbb volt a gyertya fényénél. Hirtelen lépteket hallott. Gyorsan felcsavarta, kendőbe kötötte haját s a kavicsokat a ládafiába, egy kis zacskóba rejtette. Anyja zugolódva korholta, olyan kevés, olyan törött volt a gomba.

Alig egy-két nap múlva Rina újból találkozott a törpével. Épen ruhát sulykolt a messzi csorgónál. Egy falubeli lány is ott tisztált, de mig félrement a kifacsart ruhával kosaráig, a törpe kiütötte Rina kezéből a sulykot. Különös volt: Rina nem félt többet a törpétől és a tótól. Már nem is alélt öntudatlan részegségben a víz fenekére. Ahogy a tükör felé közeledett, nem is kellett néznie a törpe vasvesszejére, hogy a vak, parancsoló hatalom megejtse. Szégyen nélkül, sietve vetkezett, vágy huzta a vízbe és készséggel vetette magát a feneketlenbe. A hullámok növekvő forrósága, siró, sikoltó muzsikája a fájdalom gyönyörűségébe pólyálta minden érzékét; néha sirt, néha föl kacagott, ha tehetetlenül sodródott erre-arra, ha össze-vissza csókolta, csiklandozta a babonásbujá ár. Kergetőzött, szeretkezett a hullámokkal, táncolt a ringó hátukon, ölelőzött ölelhetetlenül sikos, szétomló karjaikkal, üzte a bennük fölve-

tődő csillogó kavicsot, gyöngyöt. Furcsa volt: soha egyet is nem tudott megfogni e kövekből, ha szántszándékban akarta, pedig nagyon mélybe szállt. Ott színes, átlátszó, hallga állatok uszták körül, smaragszemükkel rávillámlottak, violaszín farkukkal megcsapdosták, aztán keringtek vele, vagy tovausztak a különös gránátszín, égszín és sáfrányszín rengetegekben, amik a tó mélyén sarjadtak s ahonnan egyre bugyborékkolt a gyöngyszem, szökőkut gyanánt szivárványlott elő a fénylő kavics.

Mikor Rina ez este visszatért és haját kibontotta, kirázta: kopegó jégzáporként omlott ki belőle a hófehér gyöngyszem. Gyorsan felseperte és elrejtett mindent, anyja csak fejni járt és már jött is. Rettentő dolog következett. A sulykolni vitt ruhákból kettőt ellopott valaki. Bár mindkét darab Rináé volt: anyja a sulyokkal fenyegette meg.

Azonban Rinának mindegy volt ez: felejtve minden földi ügyet, ez időn tul mindig csak nagy-nagy, különös titkán évődött. Egy szent volt: a részeg fürdőzés fájdalmas gyönyörén tul az élet szürke kinja még jobban fájt és belőlük nézve az egész varázslat álomnak, semmi jót nem nyújtó lidércnyomásnak tetszett. Csak mikor a

törpe kezén a tóhoz ért... Csak akkor fogta el a valóságnak, sőt egy magasabb magakiélésnek vad, végtelen öröme... És futott és beleölte halálos sivár életét az el nem sirt könnyekből kisugárzó ujjászületésbe.

Sok-sok kára esett ezenközben. Gyümölcsöt, rőzsét, szénát, ruhákat vesztett el, állatát elhajtották, míg odajárt; de ment hűségesen és türte némán anyja panaszait. Aztán odajutott, hogy semmit se bíztak reá.

— Uram, irgalmazz nekem és neki. Gyermekem nincs rendben, az ördög kicsérélte a lelkét. Meghibbant a szegény...

Igy az anya és hagyta elkódorogni Rinát.

A ládafiába pedig gyült, gyült a kihalászott furcsaság. Tarka-barka kődarabok, girbe-gurba gyöngyök, töredezett, homályos kristályok közt csodás, tökéletes, ragyogó-tüzű csecsebecsék. Rina maga úgy félt tőlük és úgy féltette őket, hogy soha a zacskó korcát szét sem huzva, egyenkint eregette beléje az uj köveket. Egyszer azonban... Az anya a néuéhez ment, ki újra szült, ezuttal ikreket. Rina egy éjjelre egyedül maradt és elfelejtett ajtót zárni. Meggyújtotta a mécset és kivette a zacskót a földre ülve, széthuzta a korcot... Uram isten, a mécs világa kialudt a fénytől, ami onnan

áradt. Rina csodálva nézte, aztán játszani kezdett a vakító kövecsekkel, melyek gyémántos glóriát tüzeltek megviselt arcába. Sokáig játszott, egyszerre csak árnyék esett elibe a falra. Fölriadt, azt hitte az ördög kíséri.

Csak egy házaló zsidó volt, rut és szőrös szemében mohó kapzsiság égett. Rina ijjedten terült rá, öntestével fedezve, kincseire. És esdekelve nézett fel a sóvár szembe.

— Leányzó, — szólt a házaló — portékámat kínálni sem merem neked. Hiszen te irtóztatóan gazdag vagy!

— Én? — álmélkodott el Rina a halga szón. — Nem látod, milyen rongyos vagyok?

— Hát akkor kié ez a tenger kincs?

— Ez nem kincs. Ez csak kavics.

— Hadd látom . . . — szólt a házaló és lehajolt egy kőért.

Fölvett egyet, hosszan nézte, forgatta.

— Hátha gyémánt . . . — mormogta, — csak csi-szolás kéne . . .

Rina megtántorult a szóra. Azt hitte: a házaló bolond és félni kezdett.

— Honnan e kavicsok?

Rina nyelve megmeredt, toroka bezárult. Hallgatott.

— Mindégy hát. Tudod mit? Adok neked egy szép tarka pántlikát, adj te ide nekem egy ily kavicsot. Két hét múlva erre járok, aztán megvállik az igazság.

Rina mégjobban megijedt.

— A pántlikát nem fogadhatom el, — hebegte. — Hidd el, nem érhet oly sokat a kő. És Rina visszagondolt a számlálhatatlan, fölmérhetetlen sok ilyen kavicsra, ami az el nem sirt könnyek tavának fenekén halmokban hever, mint a játszó gyermekek aranyvárhomokja. Eszébe jutott, hogy ez a sápadt sok gyöngyszem, amit a házaló két ujj közé fogva vizsgálgat, ott fodrosodik minden hullám szélén és buckákban sodródik a partra. Szökőkutban szökken a gyémántnak állított kavics... Hogy az mind gyöngy és drágakő lenne...? A házaló, szegény, bolond.

— Mit adjak hát egy szemért?

— Adj ... egy pertlit csak, ha van. Mindig elvesztem a hajamból... mindig kibomlik, mint háló fürdés közben. Nézd, egérfarkafüvel van befonva hajam vége... az erdön...

A házaló szeme villant. Gyorsan huzott ki egy pertlivéget batyujából. A kavicsot a szőrös kebelén viselt erszénybe dugta.

— Két hét múlva erre járok, ne feledd!

— Siess most, — intette Rina és gyorsán séperte össze a kavicsokat, anyjától tartva.

Két hét alatt még történt valami. Rina egy napon akkora két kavicsot lelt hajában, mint a fél ökle. Csodálatosan kicsiszolt, vakító kődarabokat melyek összetéve remek rózsát alkottak. Azonban ki tudja mely akaratból, a rózsza ketté volt törve. Ezek a kövek már nem is fértek a régi zacskóba és így Rina inge két vállcsücskébe kötötte.

Le se telt a két hét s a házaló visszaérkezett.

— Nos, mi volt a kő? — kérdezte Rina.

— Tévedtem, nem volt gyémánt. De mint kristály is ért valamit. Ha akarod, vennék még belőle. Szép fésüt adok értük. De adj öt-hat szemet. A gyöngyből is. Rinának eszébe jutott, hogy nedves hajában tegnap kettétörte a fésüt. Felnyitotta a ládafiát és adott.

Pár nap mulva a házaló újra jött. Rina alig ismert reá. Új ruha volt rajta és új volt az általvetője.

— Leányzó, — szólt, — a kavicsok jó árban kelnek. Szép, új kötényt adok, ha adsz egy marokkal!

Rina végignézett a maga ágrólszakadt mivoltán és belemarkolt a zacskóba. Majd egész kincset odaadta a házalónak. A fésüt s a kötényt azonban

elrejtette. Ettől kezdve a házaló gyakorta jött. Zsebbel hordta Rinától a kavicsot s köntöst, keszkenőt, sarut hagyott érte. Rina egyhez se nyult, csak titkos órákon szedte ki őket a ládából. Cirogatta selymüket s arra gondolt, hogyha Boáz ilyen pompában látta volna, nem kívánta volna soha meg mindazt, amiért elhagyta őt.

— De minden későn jön az életben, — gondolta.

Azonban történt egyszer, hogy a házaló Rinát a rét szélén lelte. Rina figyelmeztette, hogy nem mehetnek a ház felé, mert anyja odabent surol.

— Már pedig én üres kézzel el nem megyek, — szólt a házaló.

Rina fejét rázta.

— Nem adhatok semmit . . . azaz . . . itt van két kő az ingem csücskébe kötve. Ugy teszem egyik rend változóból a másikba . . . nem férnek be a zacskóba . . . Várj, egyiket odaadom.

Rina kebelébe nyult, kihuzta ingecsücskét s kioldott belőle egy követ. A házaló felherkant . . . uramfia, az alkony megderengett a kő sugarától. Mohón kapott utána, örme karcolta a lány tenyerét. És Rinának ezüst fülbevalót adott érte.

Mikor Rina hazatért, övéi a küszöbön várták. Az anya ajka kék volt a fájdalomtól és egész testében reszketett. A néne szemefehére karikásan

vijágitott, kezében tarka rongycsomót lengetett. A bátya vak dühvel nézett elejébe.

— Gyere csak, te gyönyörűséges mákvirág, te! — sikoltá a néne. — Gyere és mondd meg itt ehelyen, honnan ez a sok cafrang! Honnan? Mit kérdjem? Még a szarka is csárogja a háztetőkön, hogy egy szőrös házalóval bujkálsz erdőn, mezőn ... Rongyért, cifraságért! Szegények voltunk világ-életünkben, de nem voltunk soha, senkinek a ...

— Szegények ... rongyosak ... de soha ... soha .. — zokogott az anya.

— Pusztulj a faluból, különben ... — riogatta a bátya.

— Nem, először mondja meg mi igaz, mi nem, ismerje be, vallja be, kövesse meg ocsmányságát! — visongott a néne, oly haragban, mely az irigységhez hasonlított.

A bátya öklöt emelt.

— Ne, ne bántsod ... — makogta az anya és homlokára mutatott, figyelmeztetve, hogy Rina, szegény, nagybeteg.

Rina pedig az első elakadásból ocsudni próbált. Száját nyitogatta, de toroka összecsukódott, nyelve megmeredt. S bármint faggatták, fenyegették, szóhoz nem jutott.

Éjféltre járt, mikor a bátya, meg a néne hazafordultak.

— Ha holnap meg nem szólal... — fenyegetőztek.

Azonban Rina éjszaka kilopózott egyszál köntösben és utrakelt onnan, hol se esze, se becsülete nem volt már. Estig ment, ment, akkor elterült a földön. Különös aiéltség volt ez: nem birt háborogni a gonoszságért, mi rajta megesett. Nem birt aggódni azért, hogy nincsen otthona. Nem birt töprengeni rajta, mivégre jut. Csak azt érezte: minden mindegy, semmitem élet és az élet semmi. Egyedül a tóba van bezárva még az ő soha le nem élt élete, a könnyekből kikristályosulyt kavicsokba. Miért is ragyogtak ugy, miért is hozott értük a házaló annyi szépet: rózsás keszkenőt, aranyszálas papucsot, bársony rokolyát? S miért fagy torkában a szó, ha titkáról szólni akar?

Rina a mérföldkövön ült másnap. Fejét lehajtva várta a sorsot. Szurdaló nyilakat küldött rá a nap, csipős piros kis hangyák mászták hátát. Eljött az este is: harmatot izzadt a leány barna fejére, de a sors még messzi járt.

Harmadnapon szuronyos porkolábok nehéz lépseitől döngött meg a föld. Rina feléjük se nézett vón, de egyikük hozzálépett és vállonrázta.

— Hé, te bóbiskoló kis ágrólszakadt, meg tudod-e nekünk mondani, merre visz az ut a pásztorok falujába?

— Amarra, hol felhő ereszkedett most az utra. És remegve hozzáfűzte:

— Mutassátok meg ti is nekem, merre visz az ut a völgyi városokba!

— Csak arra, honnan jövünk.

Rina elindult a völgyek felé, hol az emberek nyüzsgő, irgalmatlan városokat építettek. De oly ijesztő volt valamennyi, hogy Rina egyben sem maradt egyetlen éjszakánál tovább. Végre egy nagy, nagy Babelbe érkezett, amelynek annyi kusza, egybetorkolló utcája volt, hogy semmiképen kijutni nem lehetett belőle. Addig kószált össze-vissza a fülhasogató lármában, fojtogató porban, míg estére egy csuf sárga házhoz ért, amelybe fáradt és rongyos asszonyok igyekeztek. Egy félvak öregasszony kézenfogta őt és kérte: vezesse a többi után, mert a lépcsőkön nem bír magában alábotorkálni. Rina karonfogta az öregot és akkor rozoga falépcsőkön pinceforma kis zugba ereszkedtek.

— Miféle ház ez? — kérdezte Rina.

— Ez a szegények háza, — szólta az öregasszony. — Hát nem itt lal ol te is? A szegénységdből ugy itélem...

— Ma jöttem a városba és nincs hova lehajtanom a fejemet.

— Ugy? Talán szolgálatba állnál? Ej, ne tedd azt. Minek a más kutyája lenni? Maradj velem, templomseprő vagyok, segíthetsz nekem a portörülésben, mert bizony, nem látom már jól, hol törülgettem, hól nem. Kapsz érte majd az ebédeimből, miket finom és kegyes urasszonyok küldenek nekem . . .

Rina ebben maradt és lassan elsülyedt előbbi élete. Csak a tóbanfürdés után érzett honvágyat: de az oly messzi volt, hogy három nap se tudott volna arra gyalogolni. Meg aztán annyi volt a dolog: három templomot kellett naponta rendbehozni, s a városbeli templom sokat szennyeződik, mert sokaknak kell ottan vezekelni.

Jó idő mult el, s talán az élet is elmúlt volna bele, ha egyszer csak meg nem betegszik Luca, a templomseprőné. Nagy nyomoruság szakadt rájuk, Rina ezüst függőit is elélték, nem volt betévfalatjuk se, nemhogy orvosságuk. A templomokba mást hittak seperni.

Az öregasszony alétan nyöszörgött az ágyon. Rinának eszébe jutott az inge csücskében hordott kavics: egy fele még nála volt. Megitatta az öreg Lucát és kifordult az utcára. Ment, ment, ba, a

város legcifrább utcái felé. De mégse mert azon árván valami nagyobb üzletbe nyitni, hanem csak egy kis ószeres boltba állított be s ott is meghuzódott a civódva, esküdözve kufárló népek mögött. Órák multak, míg észrevették, közben egészen bealkonyodott. Végre is rászólt a kopott kis boltos.

Rina ügyetlenül ment a pultig és papirból csavargatva ki árulnivalóját, úgy dadogta:

— Egy fényes kavicsot hoztam . . .

A boltos kétkedve nézett Rina rongyos köntösére.

E pillanatban a papíron át derengés kelt s amint a lány a papírt egészen kicsavarta . . .

A kis boltos előbb a köre, aztán Rinára meredt.

— Teremtőm . . . — rebegte — ne engedd, hogy ördög kísértsen, se azt, hogy ha nem, hát megzavarodjam . . .

Kitépte a lány kezéből a kavicsot, forgatta s a szeme is forgott néztében. Aztán csak otthagya a boltot, Rinát és kifutott az utcára. Rina csak állott.

Csomó szakállas zsidó csődült be nyomban, követve az ószerest. Kézről-kézre adták a kavicsot, nézték, karcolták és közben érthetetlenül hadartak tépett szavakat.

Végül is eszükbe jutott Rina. Nekimentek és fagatták s mert Rina összeforrt torokkal hallga-

tott, fejüket csóválgatták. Azonban az ószeres egykezébe vette a követ, máskézre fogta Rinát és megindultak az esti tűzben csillámló utcák felé. Ott is a legvakítóbb ékszeresboltba nyitottak. Csuful kinézték őket, de a kis ószeres majd haját tépve esküdözött, hogy magával a főfő ékszerésszel van dolga. Végül is, bármi rossz arccal, de beeresztették őket egy pápaszemes, dölyfösen komor férfiú szobájába, ki mogorván riparkodott rájuk:

— Miféle örült zavar megint a kavicsával? Hetvenhetedszer háborgatnak, lopják időmet egy-egy hamis jószággal? Sietni, sietni, hogy túl legyünk a komédián!

Rina mitse értett ebből, az ószeres azonban intett Rinának, hogy bontsa ki a követ, mely ugy tetszett kezében, mintha viaszfehér ujjai gyertyák s a felettük égő kő bokornyai gyertyaláng volna. A szobára vakító világosság terült.

— Ember . . . emberek . . . a kő . . . az igazi kő! Dehát ugyan, honnan . . . Üljetek le . . . mely nagy diadal lesz ez ugy nékem, mint tinectek! Jekóniás ószeres, ne haragudj rám előbbeni türelmetlen voltomért, de mióta Eulampia hercegnő a kettétört gyémánt ismeretlen felének megkerülésétől tette függővé a nász megülését, életem pokollá változott. Naponta ostromlott egyrészt maga a fenséges her-

ceg, hogy több szorgossággal vezessem kutatásaimat — éjjem se volt már a gondtól, — másfelől a világcsalók serege háborított, kik hamis kövekkel akarták az igazi kincstre kitüzött magas díjat elnyerni. És végül, a házaló maga sem hagyott nyugodnom, kitől a gyémánt első felét vettem s kitől naponta kaptam a tömlőcből leveleket, hogy csak keressem a pásztorok-falvabéli Rina-leányzót, az majd a másik követ is ideadja és neki, a házalónak igazát is bebizonyítja, hogy megfizetett a kincsekért, m'kből palotát épített már magának...

Rina ámulva hallgatott, agyában furcsa megvilágosulások villámló rakétái löveltek, hunytak. Hol tisztán látott fényüknél, hol az örülés sötétjére aludt minden benne. Csak akkor eszmélt, mikor a döllyfös, félelmes ur elébe állva nyájasan kérdezte:

— Mondd leányom, te vagy a pásztorokfalvabéli Rina?

Rina bólintott.

— Igen, csakhogya mi tul a falun, a hegyekben laktunk ...

— És mondd, tetőled vette Achab, a szőrös házaló a kincseket?

— Tőlem ... vásárolt, de azok ... talán mégis csak nem voltak igazi kincsek ...

--- Ruhádból itélve, a házaló alaposan rászédett. Tudd meg, kincseidet az ország legszebb urnői viselik diadémukban, függőikben s az ötvösmesterek, gyémántcsiszolók és gyöngyfurók ámulnak, mert esküdznek, hogy eleddig soha nem ismert drágakőfajták vannak közöttük. De mit vesztegessünk szót és időt? Siessünk a herceg elejébe!

Rina zavart lázban ámult bele a történésbe. Megsejtette, hogy nem önmagáé többet egyetlen izben sem. A tóé és a tóbeli kincsekért őt ide-oda vető embereké. Hol van attól a Rinától, aki senkinek se kellett s akinek csak csók kellett vón és könnyek . . .

Ringó-puha hintón messze-világló várba kanyarodtak. Aztán sok, sok termen át szépséges, mennyezetes csarnokba, hol minden egy pirosbársony volt s a terem közepén, elefántcsont trónon fiatal férfi: fején korona, arcán bánat.

— Mi hir, Athanáz mester, — kérdezte a herceg fáradtan.

— Felséges uram, — szólt a mester térdet-hajtva, -- a legjobb. Az igazi kő megkerült.

Az ifju herceg sápadtabb lett, mint az elefántcsont trónus.

— Nem akarok újra csalódni, — szólt szinte sóhajtva.

— Uram ezuttal nem is fogsz. Nézd, uram!

Athanáz mester piciny ezüstitálcán nyújtotta fel a herceghez a követ. A herceg homlokára boldog fény suhant. Finom kezével megérintette a kincset és fölemelve, hosszasan elnézte.

— Egészen biztos vagy benne, Mester? — emelte aztán lágyan, emberi boldog reménykedésben tekintetét.

— Fenséges Uram, esküszöm, a kő az igazi.

A herceg szemét könny felhőzte.

— Ne ítéljete meg, uralkodóhoz nem illő gyönge ségemért, — szólott azután. — De nagy ma az én ünnepem. S annak, ki ünnepemet okozta, örök ünnepet óhajtok biziosítani . . .

Az ószeres megszorította Rina karját. Rina azonban most sem értett mindent. Térden, ahogy belépte óta, remegett a trón lépcsőinél. A herceg lehajolt hozzá és megérintette fürteit.

— Kelj föl és mondd meg, honnan mered a tenger kincseket és főleg, honnan a gyémánt második felét, mely boldogságomnak záloga . . . Vagy tudod-é egyáltalán, mily szolgálatot tettél nekem a kővel?

És a herceg kérdően pillantott az ékszerészre. Athanáz mester fejét rázta.

— Szólj neki.

Az ékszerész most ékes szavakban mondotta el Rinának, hogyan hozta hozzá a házaló a gyémántkő első felét, melyet is a herceg futárokkal küldött ajándékba arájának. Eulampia hercegisasszonynak. A hercegnő azonban sirva fakadt a felényi ajándékon. S hozzá a csillagjósoktól oly intelmet vőn, hogy ha a kettétört ékkő felét illeszti nászi koronájába, kora özvegységre jut. Így aztán kitűzték a mérhetlen summákat a kő másik felére . . .

Athanáz mester szavai után a herceg újra kérdezte Rinát, honnan a kő, Rina vacogott, térde össze-összeverődött. Próbálta szóra nyitni torkát, de az összeszorult, jobban, mint bárki előtt. Csak küzködött, ajka mozgott, kinosan, könyörgőn:

— Ne . . . ne . . . — rebegte.

— Tolvaj — ült az ítélet az ékszerész szemében.

— Titok — derengett a megsejtés a herceg felfénylő szemében.

Még ezen éjjelen a herceg összehívta a nagy tanácsot, hogy határozzanak Rina sorsa felől. Sokan tolvajnak, mások örültnek, ismét mások bárgynak mondták, némelyek boszorkányságot gyanítottak a dolog megett. Azonban semmi végre jutni nem tudtak, a leány makacssága törhetetlen maradt. Végül is a herceg még az éjjeli órán lovas

futárokat küldött Erazmusz mesterhez, a híres csillagászhoz. A mester azonban nem jött meg, hanem azt írta, hogy küldjenek a csodás ékkövekből néhányat, egy hét múlva talán hozzászólhat a történetekhez.

E hét alatt Rina, bár nagy tisztességgel övezve, de fogoly volt. Furcsa egykedvűséggel viselte fogságát: csak az öreg Lucát szánta és neki küldett ezer jót. haldoklásának vigaszára.

Egy hét múlva megjött Erazmusz doktor, a nagy hegyekből, hol a legmagasabb csucson épült toronyban buvárlotta át életét. Erazmusz doktor pupos, félszemü emberke volt, az arca egészen elapadva, mint a mumiáké. Az újból összehívott tanácsban nagy és félelmes tisztelettel nyitottak utat neki s ő ily szókkal fordult a herceghez:

— Fenséges Uram, imé, visszahoztam néked a hozzámküldött drágaköveket, gyöngyszemeket. Tudd meg, hogy azok egytől-egyik nemcsak valódiak — ha értékükben felette eltérők is — hanem azonkívül mocsoktalanok és így nyugton ékíthetik a legfenségesebb homlokot is. Titkos erejü izzításokba dobtam a köveket, mely izzítások titkát el nem árulhatom, de mely izzításokban a kincsekhez tapadó vér és könny haragos harmatban gyöngyözik ki azokon. Tudd meg ifju

és jó uram és tudjátok meg ti, tanácsbéliek, hogy e kincseken semmi ki nem tetszett; soha emberkézen át azok nem mentek, hacsak a házaló kezén, kinek ujja és lelkenyoma egyedül homálylott meg a tüzesítésben. E kövek és gyöngyök hát most születettek valamely titokzatos erők ismeretlen kohójában, vagy pedig e lány a bölcsék követ birja, mellyel a kavicsból kincset varázsol. Hivjátok elő a teremést, ki nagy csodának hordozója.

Rinát elővezették. Nyomorából kivetközve, egyszerű pompában, mint istenektől rangot nyert, állott az ítélői elé. Mintha megnőtt volna és bármire nézett, mintha lefelé nézett volna. Mélyet hajolt a herceghez, majd a tanácsbeliekhez fordult illetéknéppen:

— Erazmusz doktor igazat szólt, az általatok kincsnek nevezett kavicsokhoz senki idegennek könnye-vére nem tapad, hanem csak az enyém ... Miért faggattok, ennek tudatában? Nem elég azt tudnotok, hogy senki kezéből nem tulajdonítottam őket?

Erazmusz doktor bölintott és így szólamlott:

— A fát nem kötitek guzsba, hogy kivallja, honnan szivja gyümölcseit.

— Ugy van, — felelte a herceg.

S a tanakodó urak, kik imént kinpadot aján-

lottak, bólingatni kényszerültek. Aztán még meghánytak vetettek néminemű dolgokat.

A herceg most kihirdette Rinának, hogy a házaló által épített palota és azonkívül rang, kényelem és öröm várják az udvar fényében.

Rina a tanácskozás alatt kezébe hajtott fejjel ült. Most nyugodtan emelkedett válaszra:

— Köszönöm, fenséges herceg. S megmondom mit kérek tőled. Eresszétek szabadon a házalót és adjátok neki a palotát, amit épített. Nélküle ma is a szegény, ágrólszakadt Rina volnék. Nekem pedig engedjétek nagy nyugodalmat és ne kérdezzétek soha az én utaimat..

— Okos leány, — bólintott Erazmusz doktor. — Az igazi hölcsek kövét birja.

... Rina aztán, közel a nagy hegyekhez, néma toronyba költözött, miután az öreg Lucát eltemette. Az igazi életet pedig egészen elfelejtette ... Nem kért a fényes lakomákból, sem a selymekből, illatokból, fényekből, mert a fény, amiből egyszer kért, mással fakult, az illat mással avult meg, a haj-puha selyem másnak játékos ujjai közt kopott meg, a lakomát más dorbézolta csömörré.

Üres állommá zsugorodott a mult s az emlékezet. Az öröm ezernyi uj lehetősége, a ráeszmélés, hogy

bármit megzerezhethet s megengedhet magának: sohse kutatott zugában hevert tudatának, mint sűt-
ból elő nem vett, porosodva, mállva ájult ruha-
darab. Rina hozzászokott: nem élni; olyan volt,
mint a tébolyult, ki dus tálak között, mindentől
félve sorvad éhen.

Éjente azonban mint korbáccsal ihletett fehér
furia, üzte saját lelke, hogy felpattanjon mindig
készenálló szárnyas lovára s uttalan utakon, er-
dők üstökén, hegyek tarkóján, folyók ölein át vág-
tasson a tóig, az el nem sirt könnyek taváig.

S ha belehágott, az át nem gyönyörlött örö-
mök, ki nem tombolt fájdalmak vad és irgalmat-
lan orgiájával csapott össze felette s a leszíjjazott
vágyak tarantellái ugy csipték talpon, hogy ör-
jögve táncolt a hullám-atmoszférában. És a
kincsek, gyöngyök szentjánosbogár-rajokban
akadtak hajának szétfeszülő hálóiba.

Az örjögő áloméletre aztán ájult, tompa nap-
palok virradtak. Az ájulást is lerázva, Rina
estenden ott ült, tornyának ablakánál s fejét a
párkányra hajtva, fésülte, fésülte, az ablakon
kizuhatagló haját, melyből csillaghullásként per-
gett a gyémánt, vérhullatásban a rubint, könnyek
hullásaiként a drágagyöngy. Pergett, pergett és
aki akart és elfáradt az irdatlan messzibe, mely

Riráig vezérelt, az meglelhetett egy-egy örök-
kincset a zeg-zugos sziklák közé gurulva, szorulva.

Bár akadtak olykor kincsei, melyeknek tüzében
oly szikrázatosan ragyogott a régi könnyek meg-
sűrödött csilláma, hogy Rina utánuk kapott, fél-
tiben, hogy a kő egy babonás órán kisugározza
valakinek Rina titokterheit. Ezek a szemszuróan
vakító kavicsok Rinának maradtak és gyültek,
gyültek egy kristályvitrinben.

Rina olykor kinyitotta vitrinjét és féléjszakán
át hagyta, hogy a szikraszóró kincsszemek rá-
meredjenek. Szembenézett velük a megfagyott,
testelöltött könnyekkel s mig azok titokzatosan,
szomoruan és fenyegetőn villantottak rá válta-
kozva hunyó, lövelő életesdekléssel; Rina olykor
megreszketett az ő felfogó erején is tulérő hatal-
muktól, máskor vad szeretetben, büszkeségben
elejbük térdepelt, meghintette velük haját, testét
s a lelkét is...

— Ha meghalok, ti föltámadtok, ti fényes,
tetszhalott Hófehérkék az üvegkoporsóban...

Igy élt Rina és sokan hitték, hogy bomlotteszü
és rajongva tisztelték áldott, hétköznapon tul-
emelő tébolyultát.

Évek multak. A hajdanti szegény kis ország
hirrel ékesült szép kincsei révén. A nép, melynek

régóta nemvolt mire büszkélkedni, most magasabban hordta fejét . . . És a jó és boldog herceg egyre törte fejét, mily kelyhekben vihetné a kincshintő Rinának háladatát. De semmi külső formában Rina hálakat nem vett senkitől, ajándék nem fért semmi kéztől szivéig. Mert az egy ajándék, mit valaha kért magának: szemétdombon volt rohadó pré-dája másnak.

Végre is a herceg tiszta szive egyet gondolt. Jöj-jön maga a hála, meztelenül, ajándék-urna nélkül, jutalom-foglalat nélkül, az emberek szivéből egyenest csorogva Rina lábához.

Egy fényes reggelen ünnepi menet jött Rina tornya alá. A torony alján ásitó átjárón sorban vonultak el az emberek, mind, akiknek Rina valaha is juttatott valami jót. És napok teltek és ezrek és ezrek ömöltek át a boltíven . . . Rina láthatta napestig, mint hömpölyög a hála mélyen alatta, mint csókdossa hullámolva lakának lábait.

Utolsónak négy ember érkezett, négy étellel jólakott ember, maga a herceg vezette őket. És ezek, a csigalépcsőn felkanyarodva, a tulpartról, az életből, Rina küszöbére léptek. A leány döbbenve ismert rájuk . . . Az az étlettől fonnyadt két nő, az anya meg a néne, az az étlettől ványadt férfi, a bátyja s a negyedik, az az étlettől kidalmakodott

... oh, ez, nagy, nagy fájdalom volt Rinának: ez maga a tőle elsemmizett élet.

És milyen mondhatatlan messziből nézett reá az a négy csodálkozó szempár: Az élők néznek így a koporsóba fektetettre, kiről tudják, hogy semmi kinnal és semmi gyönyörrel utól nem érhetik, mert az örök bizonyosba emelkedett.

És a négy ember, amint a herceg óhajtotta, meghajolt szó nélkül, nagy tisztességgel Rina előtt. Rina megborzongott; szédült, ugyan mi fáj jobban azok alázatánál, kikre felnézni vágytunk valaha?

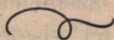
A herceg csönden huzódott vissza a toronyfolyosóra.

— Anyám, testvéreim s te, aki nekem a férfi lehettél volna. Ti most bámultok engem, hogy a királyok koronájánál szebb éket: egy ország népének boldog tekintetét viselem homlokomon... Igaz, magasban élek és tőlem nem visz ut hozátok soha többet. Gazdag vagyok, de több annál az, hogy szórhatom a kincset, mert kifogyhatatlan. És tinektek egyedül e földön megmondhatom titkomnak felét: tudjátok meg, ha ti meg nem gyilkoljátok könnyeimet, ma is ő volnék, a ti szegény, ágrólszakadt, sirószemű, ölelőszivű Rinátok. Az el nem sirt könnyek tettek azzá, aki

lettem... De egyet mondok s ne feledjétek soha,
mikor szivetek el-eldöbben a nekem jutott sors
csodáján...

— Ha én csak egyszer, egyetlenegyszer kisir-
hattam volna magamat szivem szerént szerelme-
tek édes, rejtegető árnyékában, szivem, mely össze-
dobog az én könnyetszülő keservemmel, az több
lett volna nékem, mint minden dicsőség... mert
egy harapás kenyér több az éhezőnek egy teli láda
drágakőnél.

És hátha az üvegekoporsóban igazi halott van s
nem támadandó Hófehérke és hátha egy napon
— szu az idő — a diadémul hordott kincsek nyom-
talanul, mint a könny, szétperegnek? Szegény
Rina.

OLAJFA

Hajnali esőre kelő arany reggelen történt, hogy sétája közben Anna lábához egy cserép virág zuhant. A leány, aki épen az első mély tavaszi léleket vette, dőbbenve tekintett körül a zsendülő cserjék között, aztán a magasba. Bokrok virágoztak körül a csucsfedeles, ódon emeletes házikót, melynek erkélyéről a furcsa, szinte halálos tavaszi üzenet szédült le elejébe. Anna szemügyre vette a virágot: nem is virág volt az, hanem olajfapalánt, mely a nap felé kusztatva törzsét, igen kihajolt az erkélyről, és lebukott, talán meghalni. Most ott feküdt: néhány gallya eltört, cserepét csak a fogzó gyökerek tartották össze, hosszú szőke lombja Anna lábát cirógatta. A leány felkiáltott az erkélyre, aztán a nehéz, kicsit rozzant tölgyfaajtón próbált zörgetni: hasztalan. Mégcsak szomszéd se volt. Anna gyöngéden, mint valami szép és érzékeny sebesültet, felemelte a palántát és az ajtóhoz

támasztotta, hogy a hazatérők mindjárt megtalálják és ápolásba vegyék.

Különös volt, hogy ez az egyszerű élmény éjjel visszajárt emlékébe: a szőke növendékfa mintha feléje esdekelt volna sebesült karjával. Igen korán és némi halk lelkiismeretfurdalással ébredt. Mielőtt hivatalba ment volna, az elhagyott ligetbe irányította lépteit, a régi ház elé. Ime, az olajfa ott csüggedezett most is a bejárat előtt. Anna összerezsent és hosszan, tanácstalanul kémelt a lefüggönyözött ablakokra, majd a málló kökerítésen át a hallgató udvarba lesett. Senki.

Hirtelen határozott. Lehajolt a beteg fácskához és óvatosan próbálta mindkét karba venni. Valaki elfogta előle a napfényt. Hajadonfős, kihajtott inges fiatal fiú, szinte gyermek. A ligeten túl, a szabad mezőn sétálhatott, és a két emberkerülő így került egybe a szenvedő fácska fölött.

— Én már tegnap is láttam és igen sajnáltam.

— Hazaviszem, felelt Anna egyszerűen. Alapjában véve nem is hederített a fiúra.

— Segitsek?

— Köszönöm... Legfeljebb hozza a köpenyemet... és majd ajtókat nyit nekem... ha lesz olyan szives.

Szinte egy szót se beszéltek Anna otthonáig. A

szobában a vízvezeték kagylójába állították a növényt. Anna közben rendelkezett a fiunak: rázza szét a csapzott leveleket, eressze meg a vízcsapot.

Friss föld, tágasabb cserép következett este, és a beteg másnapra megvidámodott. Aranyszőke feje holdogan kezdett ágaskodni a nap felé, Anna kertre nyíló balkonjáról. Később néhány bimbó pattant rajta, és a békesség drága illatát lehelte be Anna szobájába. Mikor már így kedveskedett a ragyogó olajfasiheder, egyik estefelé kicsit bátor-talan kopogás riasztotta fel Annát olvasás közből. Első pillanatban nem ismert a mult reggeli fiura.

— A kis védencünkhöz jöttem . . .

Annát megmelegítette ez a gyermeki kedvesség.

— A fácskáinkhoz? Minden gyöngédségre érdemes. Jöjjön.

Ahogy kiléptek a balkónra, a fiu lehajolt a fához és megsimogatta ezüstveretes leveleit.

Anna most látta, hogy barátja a huszas évek elején álló ifjuember, akinek kicsit sápadt arcából korát meghazudtoló tisztaságu sötétkék szem tekintett. Hátra, homlokától vállig vetve nehéz olajfaszőke fürtök estek. Ahogy elmosolyodott a fa állapotán, egész lényéből megható lágyság derengett, és még a nyaka is, mely külön feltűnt Annának, erőteljességéből elvesztett valamit a fehérségével.

— Szép gyermek, gondolta Anna minden rezdülés nélkül.

Néhány szót váltottak és Anna megkérte a fiut, tudja meg, kik laknak az elhagyott házban, ahonnan védencük esett. A fiunak erre újból jönni kellett, és leplezetlen örömmel jött is.

— Valami Reisch nevű özvegy tanárnée a ház. Most vitte a gyermekét Segesvárra, mert a leányka súlyos beteg.

— Vajjon meddig maradnak?

Anna hangjában volt valami remegés, szeme ott tévedezett a fácska szőke fején.

— Persze, ha visszajönnek . . .

Anna szemét hirtelen az ilyen magános, életből kiárvult leányok tiszta, senki mástól nem fakadható könnye forrósitotta el.

A fiu zavarba jött. Fogalma sem volt, mit kell tenni, mikor egy nőnek akaratlan fájdalmat okozott. Ajkát összehuzta, mélyen hallgatott és bünbánóan nézett Anna arcába, mely halvány volt és finom, mint a naptalanul kinyílt virág.

Mikor leküzdötte könnyeit, a leány megszólalt:

— Látja. Az emberek azt hiszik, az én koromban már nem lehet valaki balga. És én . . . én úgy megszerettem ezt a kicsi fát. Tudja, egy növény — anyám mondta, szegény —, sohasem hálátlan. Kicsi gondért annyi örömet ad.

— Ön nagyon elhagyott . . . Ha nem veszi rossz néven, néha eljövök önhöz.

Két napot se várt és újra jött és jött minden nap azontul. Megbeszélést hívtalukat, olvastak, és olykor, lámpagyújtás előtt félvilágosságok puhaságában Chopint muzsikáltak. Vagy elkészáltak az alsóváros sülyedező gránitlapokkal kivert utcáiba, ahol árkádokkal nyújtott kezét egymásnak a zegzugos utcásor, és az ívek felett mint fehér óriásvirág virult fel a hold. Anna nyugodt, régen lebiggadt módján társalgott, Frigyes bámulatosan értett a hallgatás, a figyelem áhítatához. Lassan megtelítődött körülöttük a levegő valami finom feszültséggel, amelyben élni, lélekezni névtelen gyönyör volt. Sokáig ment ez így: egyik se tudott a másik gyönyöréről. Egy semmiség dobott szikrát, villámot a feszültségbe, és a fiu odahullott a leány fehér ölébe.

Az illetetlen üdvösség csak órákig tartott, a titokzat csak hetekig. Annát nyomta a nagy csoda, mely nem úgy, nem akkor jött életében, amikor várta. Kettőt tudott: hogy csak ezért a gyermekért volt érdemes világra jönnie, hogy érdemes volt: elhordani egy reménytelen robot-ifjuságot; és hogy mindenki, önnönlelkiismerete is megkövezi, ha elveszi magának örök rabul.

A szóbeszéd szennyes árján ugy hányódtak már, mint két összekötött, tajtékhordta fehér rózsa. Apja, anyja, minden rokonsága gyötörte a fiut: mit akar, megbolondult? Huszonegy éves, csinos, gazdag és jövő áll előtte, és ő, ő akar egy magánál tiz évvel is idősebb szegény és ismeretlen könyvelőkisasszonyt feleségül venni, akit fekete önzésnél egyéb nem vezethet! És jó, jó, most lesz valahogy, egyelőre: de mi lesz tiz esztendő múlva? Frigyes alig kész férfi, Anna hervadó asszony! A természetet nem lehet megcsalni, borzasztóan bosszulja meg magát: poklot készít mindkettejüknek. — Olyan piszkokat is kezdtek besugni az ilyen „férfiak közé járó“ nőkről, hogy a fiu halálrasedezve ott hagyta szülei házát, meghuzódott egy hónapos szobában, és nem kívánta látni többet tulajdon anyját, akinek ajkán a szennyes szók bélyegét felsütődve látta. Ekkor jött az is, hogy Anna, nehéz vergődések után: elküldötte Frigyeset magától örökre.

Néhány ólomlassu, ólomnehéz hét után egy este valaki kopogás nélkül topogott be Anna elélettele nedett szobájába. Frigyes lakásadónéja várvirasztón lelkendezett Annának, hogy jöjjön, nagyon gyorsan jöjjön, az urfi meghal vagy megbolondul.

A tél fehér szemmel bámult be az ablakon: Frigyes az ágyon ült, de csak azért, mert az orvos és anyja kétfelől fogták a kezét; szép arca dult volt, a szelidség és értelem angyali vonásai elzilálódtak rajta. Mikor Annát megpillantotta: egyszerre mintha föleszmélne:

— Elmúlt... mondta magának, szeliden huzta kezét a bilincsből, fölállott, mosolya fehér fénynek tetszett... Nehány ingatag lépés és odacsuklott Anna elé, olajfaszóke fejelombja a leány lábára omlott. És vér: néhány csepp forró, ragyogó élet a halántékából: mant oltára áldozás.

Ó, szép, ki boldogtalan chérub az ágyon, ahonnan az egyik vagy másik paradicsomra kellett ébrednie. A földre ébredt.

Az anya, ki értéküldött volt Annának, átengedte fiát. Olyan arccal, mint nyereményt a tudott hamiskártyásnak. Tavasszal megvolt az esküvő. Pár nappal előtte történt valami. Anna és Frigyes a balkonon ültek. Behunyta szemmel ölelték egymást a béke felhősürü illatában, lábuk alól kisiklott a valóság.

Valaki aprón, bizonytalanul tipegett át a szobán, és rájuknyitva halkán, boldogan felsikoltott. Aztán zavarba jött, rákpirosra szégyenkezett és dadogva kezdte a mondókáját:

— Néni kérem ... szépen ... Ne tessék haragudni ... ez a fa ... az én fám ... az én olajfám ... Beteg voltam ... Segesvárt voltunk ... sokáig ... sokat sirtam érte ... Megkaptuk a ház előtt egy cserépdarabját ... Tegnap, ahogy erre mentem az iskolába ... megéreztem a szagát ... Erre senki-nek sincs ... A lakóné mondta a földszinten ... hogy néni ... tavaly, mikor ...

Sovány kis cicára emlékeztető, vöröshaju fél-szász leányka volt. Csokros szája vonaglott, hir-telen szinesedő és újra leszápadó arcán kövér könnyek gurultak.

Anna mintha messzi magasból esett volna ke-mény földre.

— Gyermekem ... mondta és küzdött elszoruló gégéjével, a virágot ... a fát én mentettem meg, nélkülem elpusztult ... de a tied ... Vidd ... el tudod vinni?

A gyermek letérdelt a cseréphez. Pihegve emelte fel, úgy vágott pukkedlit, és megindult kifelé... Az ajtónál azonban beütődött a fa, lehasadt egy gallya. Anna felszisszent. A gyermek letette a fát, és ártatlanul lépett Annához:

— Néni kérem ... ne tessék sirni ... A fát ki kell már ültetni ... de ha nagyon szereti, én ... én mindig hozok belőle néninek egy ágat ... Anna

halványan felmosolygott és megsimogatta a kis leány göndör fejét.

— Köszönöm kedvesem ... eredj csak.

Frigyes Annához lépett.

— Nem szabad sirni ... A fának jobb ... ugye, ez a fő ... A letört ága majd begyógyul.

Másnap egyéb vigasszal jött.

— Valami iszonyu banális ötletem van ... de tudja, mit? Menjünk Olaszországba. Olajfák ...

Különös nászut volt, Anna mint valami hüvös barátnő járt férje mellett. Frigyes nem mert megcsókolni a homlokát. De ment utána vak ösztönből: hogy Annától csak jó jöhet, hogy utána lehajtott lélekkel menni, menni kell.

Velencében csak egy szobát kaptak.

— Anna?

— Ma este elmegyünk a Szent Márk templomban.

— Aztán?

— Diszittesd ki szobánkat olajágakkal, gránátvirággal.

Mikor Anna szobájukba lépett egyetlen ezüst szókeség volt az, biborcsillagokkál megtüzdelve. Pillanatokra mosolyba olvadt, mintha megrogyott volna Frigyes félénk ölelésére: de kiegyenesedett.

Leült az asztalhoz, írópapírt, tollat vett elő, lecsatolta kebléről a platinatüt, férje ajándékát, és

ujjhegyébe szurt a tüvel. Frigyes csaknem zokogni kezdett. Anna nyugodtan mosolygott rá. A vércseppet újjáról a tollra cseppintette, és írni fogott. A férfi szivelállva nézte: milyen szép volt most Anna! Ha eddig olyan volt, mint reggel a virág, amit este félhervadtan vízbe tettek: kinyilt, megteljesedett, most mintha erre a szépségre valaki komor koronát tett volna.

Mikor készen volt, behajtogatta az irást, mint szekereter játékban szokás, aztán hasonlíthatatlan gyengédséggel nézett férjére, és elibenyujtotta a kezét.

-- A nevedet ... sugta.

Frigyes aláírta a tudhatatlant.

— Most pedig ... menjünk.

A templom fülledt félhomályában Anna egy oldalfülkébe vonta férjét. Letérdelt, kést vett elő, és kifeszített a padlóból egy mozaikkövecskét. A cédulát a parányi üregbe dugta, a kövecskét visszaszorította helyébe. Aztán leborult a földre és röviden, buzgón imádkozott.

Szobájuk előtt, mikor a hasitékon már elibük omlott és kezdte lerészegíteni őket az olajfa illata, Anna még egy percre tartotta magát.

— Ne felejtse el soha, hol van az az irás ... Ha valamikor valamire ... nem talál sz feleletet, — esküdj meg, akkor ... addig soha ...

Évek szédültek alá. Eleinte minden tavasz elhozta nekik az olajfácska emlékét. Minden tavaszon bekopogott a Reisch leánya egy nyiló gallyal. Egyszer aztán utoljára jött: valami távoli zárdába került, kékruhás kis prepának. Anna csak formaképen említette neki, hogy mikor visszatér, mutassa meg magát nagyleányságában. Az olajág fétiskultusza letűnt, ahogy a házaspár romantikus szerelme külsőségtelen szentséggé mélyült. És hulltak az évek.

Egy korányári délután Anna a kertrenyiló verandán olvasott. Kékruhás, nyulánk leány jött fel az uton, kicsit félszegül köszönt, és hirtelen szint váltott. A Reisch leánya volt, diplomáját hozta megmutatni. Anna elbeszélgetett vele a négy zárdai esztendőről, aztán meghívta másnapra uzsonnára...

A tegnapi kék dresszben jött el és csak mikor letette a rontó egyensapkát, köpenyt, tűnt elő különöszép, rozsdára barnult haja, döbrentően fehér bőrszine. Mig Anna terítettett, Frigyes sétára ment Rikivel és megmutatta neki a kert csodáját, egy másfélméteres, halvány máglyakint pompálló Yuccát. A férfi derüs örömet érzett, mikor a leánya világoszöld szeme sötétre tágult a csodálkozástól.

Közben Annát vendég zavarta meg: férjének egy pesti barátja, kivel együtt volt az akadémián. A vendég és Anna alig egy pár szót váltottak, jóformán rá se eszméltek egymásra: Frigyes és Rike három rózsát hozott: egyet a kezébe, kettőt az arcán.

Vidáman, zajosan ültek uzsonnához. A barátot felhangolta a meleg és gazdag környezet.

— Barátom, ujjongott, te vagy a legboldogabb ember a világon! Ilyen fiatal és szép feleséged van, és ilyen fiatal és szép anyád!

A nyári égből dér szakadt le, megdermedt a kedv az asztal körül.

Este Frigyes nagyon gyöngéd volt szerelmében. Anna minden remegésében megérezte a jótétel szánalmát és ez fájt.

Néhány heti borongás szakadt Anna szívére. De lassan fölengedett ez. Rikével gyakran találkoztak, és jelentéktelen barátsággá zsugorodott az első meleg kapcsolódás. Legalább Annánál, ki nem igen vette számba, hogy Frigyes olykor egyedül is elsétált a gyermekkel a ligetbe.

Azonban közbejött valami. Egyszer Anna egy ligetbeli padon üldögélt férjével. Egy könyvről beszélt neki, és hirtelen ráébredt, hogy Frigyes másra figyel. Rike jött szembe, nagyon könnyű

kék nyári köntösben, haja kibontva, kezében királyipálca egyenes, sötétlila erdeililiom. Anna, ki azt a képét tette el tudatába, mikor legelőször jött fel idén a veranda lépcsőjén, alig ismert reá. Erdei tündérnek tünt, és feje fölemeltségében volt valami, ami az asszonyt megdöbbsentette. A félszeg gyermek erejetudó nővé vált benne néhány hét alatt. Honnan e csoda? Anna Frigyes felragyogó tekintetébe nézett és elhallgatott, mint a megpattant óra.

Ezidőben Frigyes nagyon finom volt és alázatos, hozzá mélyen komoly. Annát mindez nem nyugtatta meg Kéztördelő gyötrelmek után másnap utánalopózott a fiatalok közös sétájának. De csak egyet látott: hogy fiatalon, büntudatlanul beszélgetnek és hogy soha senki olyan szépen még nem illett össze, mint ez a két nagyon szép, fiatal emberi teremtés, ott, Istennek árnyaló zöld tenyerei alatt.

Mégis: messziről követte őket. Mikor a ligeten-tuli, fávalszegett sétauttra tértek, maga áthágott egy venyigekerítést, és az ut felett, a szőlők mentében követte őket. Szegesdrótokat, hágópadokat kellett állépnie, harisnyáját felhasította, itt-ott vére cseppent el a virágos füre. Az ut mellett padok szóródtak, egyiken megültek Frigyes és

Rike. Anna egy szénaboglyához támaszkodott. Minden szavuk elért hozzáig. Szomorubbat, mocskotalanabbat nem hallhatott annál, amit hallott. Frigyes komolyan könyörgött Rikének, hogy csak a zárdát ne emlegesse. Rike torkában könnyek gurguláztak, ki is pottyantak azután. Frigyes önkénytelen akarta letörölni a gyermek kezefejére hullóti cseppeket!

Rike elrántotta a kezét, és kétségbeesetten nézett Frigyesre.

— Adjon kezét Rike. Nem bűn. Nem fogjuk látni egymást többet, és magának nem szabad haragudnia rám. Én Annát soha meg nem szomoríthatom sem maga, Rike.

Rike nem felelt, csak engedelmesen, igenelve bólintott. Közben egyik sebes könnye megkergette a másikat az arcán.

Anna kimondhatatlanul megalázva roskadozott haza. Nem zavarta percre se az egész nap halál-sápadt Frigyest. Nem zavarta azután se, mikor Frigyes helyét nem lelve ödöngött a házban.

Néhány nap mult, Anna rendezett, irt, számadatlan utakat tett. Bizonyos, hogy ezekben a napokban került toalettasztala fiókjába a pirosító. A fegyver, amiről anyósa azt jósolta, hogy utolsó menedéke lesz keserves asszonyi harcában a szem-

öldökfestővel, álfürtökkel egyetemben. Majd ... most.

Tíz napig pirosította magát Anna. A tizenegyedik éjszaka nem feküdt le. Nehéz éjszakája volt. Hajnalban belopózott férje szobájába. Frigyes nyugtalanul, az ágyon keresztbevetődve aludt. Szép hajkalászhai szétszóródtak a párnán, egy párna lecsüggött az ágy párkányán. Szétkapcsolódott ingéből kidomborodott csodálatos nyaka, melyre Anna nem tudott tántorodás nélkül nézni soha. Lábujjhegyen osont az ágyig, ajkát odatarította Frigyesé fölé. Pár pillanatig — méznehéz, méregnehéz pillanatig — csókoltatta magát a férfiből áradó fiatal, forró étellel. Néhány nagy könnye vegyült el a haj sápadt aranya között. Frigyes felébredt. Lelke pillanatra elvesztette az idő talaját, Annaé volt e percben, egészen, számílatlan örömeök társultak az ily órán, így ébredéshez ... Töretlenül ragyogott fel asszonyához, tudatlanul adott neki ajándékot, mindentfelérőt.

Mélységes hála töltődött ki Annában. Ugy maradt, míg a finoman árnyalt, kékhamvas szemhéj kioltotta a tüzet, mely fölött utoljára melegegett. Megnyulva, sápadottan, ragyogón imbolygott a küszöbön egy percig, ahogy a haldokló láng szokott, ahogy bolygótüz, mielőtt tovairamlana.

Fuldokló fájdalma napok szakadtak Frigyes fejére. Velejét aszító, meddő kutatások hónapjai után egy álomtalan éjszaka ütött beléje az emlék:

— Velence!

... Szédítő robogás, mely alatt nászának emlékei, sirból kikelő szép, ijesztő halottak kavarogtak körül.

Tikkadt, nehézillatu nyárestén feszegette a követ. Nem jött. Összetörte. Két irás volt alatta: egy régi és egy új. Állkapcsa össze-összezsattant, míg az elsőt kibontotta. Sárgára halványult, vérrel írott eskü:

„Én, Tatros Anna, esküszöm az élő Istenre, hogy az első pillanatban, melyben megérzem, hogy uram nélkülem boldogabb lenne, el fogok tünni életéből. Isten engem úgy segéljen, ámen.“ Alatta: Frigyes.

A második új, de már megfeketült írásu levél volt:

„Mosolyogj, hogy folytatom a hajdani romantikát és ide rejtem második levelemet. De előbb olvasnod kell az elsőt, hogy a másodikat megértsed. Tudnod kell eskümről, az én igazi esküvőmről. Allok eskümnek, bárha későn. Gyenge voltam. Nem akkor jöttem el tőled, mikor óráim ütött. Ne vess meg engem úgy érte, ahogy én megvetettem

magamat nálad létem utolsó éjjelén. El kellett volna jönnöm, mielőtt szerelnem szeplőtelenességét utánad való leskedéssel mocskoltam volna be. De még mindig eléggé siettem ahhoz, hogy keserü, egymásiránti igazságtalanságokat kikerüljek. Mert nekem ép úgy jogom lenne szemedre hányni megtántorodásodat, mint neked: megtántorodni. Két igazságból egyiknek bukni kell és a tied az erősebb; előbb-utóbb győzne. Reménytelen harcba minek vinni az enyémet: sárba hurcolni fehér szerelmemet?

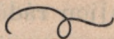
Érts meg: miért írok. Tudnod kell: szivemben nincs egyetlen hangja a keserüségnek. Ki voltam én előtted? Szegény, szomorú, időtöltött, életenkivüli leány. És te felhoztad a napot nekem, feljöttél magad, mint a nap. Megismertem veled az angyalok örömeit. Vajjon rádöbentél te is utolsó közös napjainkban arra, amit tiz esztendőn át mindenki minden tekintetében rámvetett: hogy hogyan mertem! Te, aki tudtad, azt is, milyen rezdületlen magamnekiadással vettem fel mindig szerelmedet ... Nem villant át soha rajtad: hogy nincs lelkiismeretem? Most már tudod, hogy volt, hogy sohasem tudtalak örökké magaménak.

Nem mondhatom meg: hová megyek. Ha azt írnam, meghalok, elvenném a nyugtod. Ha azt:

csak elmegyek utadból, keresnél, tudom, halálig. Olyan egy, ki imádkozik a boldogságodért: (mert könyörgöm, legyetek boldogok) üdvözült, vagy hervadó szegény asszony. Köszönöm, hogy mikor utoljára szemembe néztél, úgy néztél, mint szerelmünk első hajnalának ébredésén. Ez több volt, mint életemtől számítottam, rámcseppenő csepp a túláradó örök malasztból. — Szerettelek volna megszólítani levelem élén. De hogyan? . . . Olajfám, rövid, ölembehullt üdvöm, szőke békességem?? Hidd el, nincs szó . . .

Az olajfa jegyében: békével válok tőled. Köszönöm neked és Istenemnek, hogy vagy, hogy voltál nekem . . . Kimondhatalan hálával, szerelemmel köszöntlek:

Anna *

VARGABETÜ

„Az ő utjai végiremehetellenek“

I

Öreganyám két Dobokai Druzsiannát emlegetett. Az egyik fiatalon halt el, a második — az első emlékére örökbefogadott gyermek — jószerencsét csinált, szép családja volt, nagy kort ért el. Az elsőnek története itt kezdődik:

... Köhécsel, ásit, a kulcsai csörömpölnek — úgy bujik elő az egyházi a papilak alatti pince-lakásból. Nyersül cserszen a nedves homok léptei alatt, míg a templomig ér, mely, mintha a lakók erős, egybetömörült lelke volna: uralkodik a körbefutó torha bástyákon, és azokon tulnan a város földszintes, itt-ott még a forradalom óta rombadöntött házain. A hüvösárnyéku, rózsaszinnapverésü korareggelbe halkán beleciterázó verebek hirtelen megbicsaklanak a muzsikában úgy, mint a kulcs a fonnyadt öreg kezében; a vár öblös boltíves kaputorkán át kemény fiatal lépésekkel

nagyon deli urfi dobog előre, kezében krémszinü selyempapirba göngyölt titok. Szinte félretolja az öreget, szinte felszakítja az öreg templomajtót, aztán eltűnik a csillogó pillérek között, arra, ahol az urasztala lehet. Az egyházi utána akar kándikálni, orra előtt sunyian surran be egy hórihorgas, pulykatojásképü nebuló, vargainas féle, ki ugyancsak cepel valami ujságpapirba csavart bokkrétát. Pillanat és újra jön valaki. Ez pirulva, szépen megistálja az egyházfit, hogy beléphessen merően kötött kerek virágcsokrával a templom hajnalias fehérségébe. Darócruhás, székely szolgálóiak.

Most már zömök reppenéssel riadnak szét a templom pilléreiről a verébfelhők. Seregben érkeznek a diákocskák, inasok, béresfiúk; kezükben széttanult, nemzedékeken át szálló káté. Siketítően kong az oktatásra hívó hang felettük, s míg egyesek tétován ácsorognak, fontoskodva tanakodnak, a sápadtabbja a torony körül félkört járva magolja:

— Mózes ötköny-vét az — ó testámen-tomban.

Józsué a — bírák — s Ruth követik — nyomban.

Hajadonfős kicsicselédek pironkodnak befelé a várba. Polgárleányok fejkendő alól dühös pillantásokat vetnek a „kisasszonyt“ sugó diákok felé. Kalapos, fehérstrimflis uri kisasszonyok begyesen

lépegetnek végig a diákok sorfala között, se jobbra, se balra nem néznek, és mégis elpirulnak, mikor épen „előtte“ haladnak el. A deliszép urfi mint két égő gyertya, olyan szemmel kémel a templom-ajtó mellől a kaputorokba.

Az egyházi célzást tesz, hogy a tiszteletes ur, a város nagypapja már megfrustukolt. A suhancsereg befelé tolikodik és leül, szembe a lányok padjával, az urasztala köré.

— Kip-kop, kip-kop.

Begyes kis szőke lány topog végig a kőpadlaton. A fiuk feszülten ügyelik. Most ér a helyére és hányavetlin furakodik be a padba. Megpillantja maga előtt az ujságpapirba göngyölt valamit. Elfintoritja arcát, de mintha ezzel örömét leplezné. Bontja... A pulykatojásképü suhanc pokolian vigyoreg...

Fehérruhás, magas hajadon jó a padok között, büszke tartásának ellenemond kissé lehajtott feje, földre szőgezett tekintete. A deliszép urfi arcán a barnaságba biborcsóvák gyulladnak. A leány most lép be a padjába, és riadtan bámul a krémszinü csomagra, mely mellett a tarka mezei csokor is ott szerénykedik. Hirtelen felnéz — talán Istenre akart — de tekintete megakad féluton, az égő gyertyaként lobogó két szemben...

Zsupsz!

Hahota. A begyes kis szőke dühösen csapja ki a földre a csomagjából kiforduló csalánpukétát. (Szokása kiköszorozni a tánciskolában az ágrólszakadt diákokat, és padján felejteti a mesterinasok virágait.) Ki ezen mulat, ki a fehér ruhás hajadon döbbenetét lesi, kit az a cseresznyecsokréta izgat, ami zsinóron ereszkedik alá a karzatról egy jóképű polgárleány elé. Valami régkonfirmált diáktól.

— Ki innen a vének! acsarkodik egy pöttöm kicsi diák.

Senki se veszi észre, hogy a pap már ott áll, középen.

— Ejnye, ejnye! Hát ti fiaim nagyvásárt csaptok Isten szent házában.

Egyszerre mindenki vasárnap arcot csinál. A szolgálók padba sülyesztik zsebkendőbe fogott majoranna bokrétáikat. Szétnyilnak a káték. Az öreg pap a szószékre csoszog. Megy a káté, ki darálja, ki páthosszal szavalja, ki nyekergeti . . .

— És most szólitom gróf Simonfay Zsiga urfit. A deli szép urfi felemelkedik.

— Melyik az első parancsolat, erre feleljen a gróf.

Az urfi nyíltan a papra pillant, aztán a legsugárabb, legszendébb hajadonra. Hangosan, patheti-

kusan szavalja, egyenest a lánynak: Én vagyok a te urad Istened... rajtam kívül más Isteneid ne legyenek!

A leány megrezzen és hirtelen földreesik padjáról a tarka mezei bokréta. Megriadt az igétől? Vagy gonosz varázslat szelét érte meg? A darócruhás szolgálók holthálványan nézi, hogy a deliszép urfi szemében hogy vet lobbokat a gyertyafény... És az ő nagygonddal, hajnalban szedett csokra lent hever a kisasszony lábánál... Jaj. Most meg is taposta tudatlanul. Megtaposta, mert a tiszteletes ur a leányokia tért:

— Szólitom Dolokai Druziánnát.

A fehér leányzó felemelkedik. Szeme riadtan szegődik továbbra is a selyempapír csomagra, ami oly nagy és olyan törékeny valamit rejt, hogy nem merte padba gyömöszölni.

— Mindezen parancsolatoknak mi a summája, Druziánna leányom?

Mintha pillanatra elakadna a lélekzete, aztán:

— Szeresd a te Urad Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden... erődből...

A leány itt elhalkul. Homloka elfehérül, szinte világít. De miért, Istenem, miért? Azért a merésznél is több tekintetért, amellyel Zsiga gróf a feleletét igenelte? Szerencse, hogy a pap kisegíti es egy tepsiképü szolgátót hiv fel:

— Na, Kati fiam, hát aztán hány Isten van?

— Hát instállok — erőlködik a leányzó, — csak egy van.

— Nagyon jól van fiam. Látszik, hogy tanultál. ... Káté végeztével másnapokon nagy volt a sietés. A kicsi cselédek reggeli edénymosogatás, a kisasszonyok egynémelyikét a varróiskola, másikat szigorú édesanya várta, a diákokért már bolond csetepátét csapott a kollégium csengettyüje.

De ma vasárnap volt.

— Szabad hazakisérem?

Simonfay Zsiga gróf kilépett a templomajtó előtt sorfalat álló diákok közül, szorosán Dobokai Druzsiánna mellé. Nem várta a beleegyző bólintást. Úgyesen, simán, terelte aztán a nagy zavarban lévő hajadont a széles Magyarutca felé, honnan kerülővel, az allén át lehetett hazajutniok.

Udvariasan köszönt el Druzsiánna elmaradozó barátneitől. Végre az álléban voltak, csak ketten. Mert nem igen sétált benne szinte soha, senki. Minek? Uri embernek szőlője van, oda megy levegőzni. Akinek nincs, az csak nem fogja ott mutogatni a szegénységét?

— Druzsiánna kisasszony, kegyed tekintetére se méltatta a virágaimat. De mindegy. Fontosabb nekem az, hogy kegyedet ma szomorúnak látom. Mi oka volna rá?

A leány nagy, okos, szemrehányó tekintetet vetett fel az urfi szemébe.

— Kérem, Instállom kegyedet, szóljon.

Nehéz sóhaj.

— Gróf ur, legyen szives, ne hozzon több pukétát és ...

— És? esdeklem, szóljon hát!

— Legyen áhítatosabb, mikor Istenről tanulunk.

— Én áhítatosabb vagyok, mint ha urvacsorát vennék.

— De ... mindig ... mintha félremagyarázná a szent ígéket ...

Az urfi kicsit vállat vont.

— Amiért kegyedre nézek? De csak bizonyos ígéknél! ...

A gróf megállott és erőst a leány szemébe nézett. Jaj, ha most valaki ezt látná! Kicsi fuvásra milyen nagy szél kerekednék!

Épen most fordult be pedig az álléba Vesmás Gáspárné, ki keresztanyja Druziánának.

— Na, hova, hova? Konfirmációról? Persze, jót tesz a séta! Te ugyis sápadt vagy, violám. Hát abban a papirban mit szégyelsz úgy tőlem? Addsz csak ... Jé, beh szép? Na, ezt itt nem kapálták! A gyors kocsi hozta.

Belemosolygott szélesen a gróf szemébe. Közben megcsipte Druziánna karját, hogy az értsen.

— Te gyermek, a szalagod egy helyt fel van pattanva. Gróf ur, kérem, menjen egy kicsit előre. Van nálam egy dajkatü. — Te szegény bogár, te. Nálatok voltam, egy kis aszalt veresszőlőért, báránybecsinálthoz. (Szokása volt a legképtelenebb dolgokért beállítani, csak, hogy körülszimatolhasson mindenütt egy kis pletykamagért, amiből terebély fákat növesztett.) Ne ellenkezz velem, hanem kísérjétek vissza hozzámig. Aztán bejössz és nálam hagyod a pukétát. Gróf ur! Parancsoljon jönni. Most pedig hazakisérnek engem.

A két fiatal közrevette Vesmásné Csontt Apolónia asszonyságot, ki szinte nekipirult, hogy ilyen izgalmas ügy vetélőjét kaphatta kézbe.

— MenjeteK csak balfelől, egymás mellett. Nem állok én karónak két rózsafa közé. Hát bizony lelkeim, szép idő is az, amikor az ember konfirmálni jár. Én is ott ismerkedtem meg Gáspárommal, isten nyugosztalja.

— Igen, kapott a szón Zsiga gróf, felér két tánciskolával.

Druziánna összehuzta homlokát, szinte szenvedőre vált az arca.

Vesmásné tovább, folyton beszélt, mintha nem

érezné, hogy az első kipattant szikra égeti a fiatalokat. Pedig hogy égetett az a szikra. Tüzén keresztül Druziánna csak fojtva érezte nagy, nagy félelmét szive fenekén. A gróf a kapunál kezét csókolt Vesmásnének, éboly alázattal, ahogy főuri dámáknak szokás. Tudta, ó, hol, mit, hogyan kell . . .

Bent Druziánna szinte elgyengült.

Nó, te kicsi csirke, te.

Csont Apollónia karba ölelte a leánykát. Nagy érdeklődéssel és valami gyöngédséggel szemében nézett.

— Anyád vár. Azért tanácsos a tearózsákat — tearózsa most, április végén! — itthagyni nálam.

— Nagyon haragszik édes anyám . . . ?

— Na. Nem kell félni. Menj csak szépen haza, Aztán mondd azt, hogy mostanig nálam voltál, mert látni akartad a zsrnált. S vártál, amíg hazajöttem. Végre is a keresztanyád vagyok, s becsületes asszony. Nem is tudom, mit félt ugy a gróftól. Annak a botra faragott szikulusnak szánna . . . Hogy hijják? Bajka? Hisz az jobbágyfiu lehet . . . Na, előttem székre se ülne, nem hogy a drága leányomat neki elpredáljam! Nem tudom én, vak a te anyád, nem látja, milyen szép vagy? Aztán a Dobokaiak lófő nemzetség, a százesztendőös pikszí-

dárius asszony se merne elődbe vágtatni az urvacsoránál... A székelyeknél a lófőleány gróf-kisasszony számba megy...

A rózsafelhér arcon mosoly ringott át,

-- Pólika néni ...

— Na, na. Most indulj már haza. A virágot majd elgondozom... Tearózsa! Ez csak más, mint a Bajka Mózsa utilapuval kerített kakukkfű pukétái!

Druziánna ráhajtolt a virágra, felitta illatukat, mint sziverősítőt. Erősen fel kellett idézni a drága jó szagot, hogy özvegy anyja küszöbén át merjen lépni. Óvatosan tette be a nehéz tölgy kaput, még egy-két pillanatot adott magának.

A keskeny bolthajtásokkal átívelt, észkos udvaron, a kővel kerített csoportokban császárszakállak nyitogatták első zsenyéiket. A futóka bukfcencet vetett a téglaboltokról, s a portuláka rikitó szőnyege a tornácig terült. Itt oly emberek laktak, akik el nem tapostak semmit.

Druziánna kilincsigt ért. Az anya — féligősz, de nem nagyon idős, talpig gyászt viselő asszony — összeráncolt homlokkal fogadta :

— Kisasszony, hol voltál mostanig?

Ebben a hangban volt valami az ítélkező örök-

biró mindentudó szigorából. Ennek nem lehetett hazudni . . .

— Nem nézem én, hogy maholnap pártás leány vagy. Azt hiszed, nem tudom, ki szokott templomból hazakisérni? Te . . . te szerencsétlen! Ugyan mi jövésre vezet mindez? Kutya kutyával s macska macskával, mondta szegény apám, az efélére! Már az sem tetszett nekem . . . mikor Zéfi grófné a Máriskó kontesz kedvéért tánciskolát rendezett!! Hivott volna akkor is magukhoz valókat a vidékről, s nem egyszerű nemesleányokat! De persze fősvény s azoknak szállást kellett volna hogy adjon éjszakára! Most aztán nem tud ellenni tőled az a léhűtő grófi kócifer! Hogy is ne n szégyelli pelyhező szakállal konfirmálni! Ha eddig megvolt istentelenül, mit jut épen az idén eszébe! . . . Jó is, hogy vége lesz már ennek a . . . Uram bocsáss meg! Hogy az én leányom épen a konfirmációja alkalmával legyen szóbeszéd tárgyáva! Meg nem szenvedem, hogy még egyszer végig cégéreztesd magadat vele az utcákon! Mondd meg neki: gróf ur, én szegény leány vagyok, mégcsak férfirokonaim sincsenek, akik megvédhetnének a világ szája ellen! Ha igazi férfi, elmegy előlem!

Mind nagyobb méregbe hozta magát. És épen, mert leánya fejlehardtva rebegett előtte, épen mert

néma volt, és kimondhatatlanul gyámoltalan. Virágnyi, madárnyi, akiken áttapos a vihar: szirmuk, szárnyuk ellenállása gyengébb a lehelletnél.

II

Romlatag kőfalakon, templomcseréppel bordázott bástyatetőkön lilaszínü parádét vont a borostyán, és készült, készült a parádé egyre még. Öles székely legények vállukon hordták a kidöntött növendék-fákat, és állát vertek belőle várkaputól templomig. Bent fűrgé fiúk cserfalevélgirlandokat húztak át a karzatok között, padokba verődve koronát-koszorút kötöttek a lányok. Soha máskor ilyen csacskaságot nem látott a fehér templomhajó. Az volt a legény, aki az orgona tetejére mászott, hogy bokrétákat tüzdeljén a legfelső sipokra. Bajka Mózsa a tornyon át a padlásra merészkedett, hogy zsinóron engedje le a koronát az urasztala fölé. Meghal az anyja, ha most meglátná. Zsiga gróf kacagva nézett a szédiő magas padláslyukból le-kandikáló vasfejűre.

— Én a jobb részt választom és kegyed lábához ülök, segíteni. Ugy sem tudtam mostanában soha hazakisérni, eltűnt mindig, mint hamupipőke. Nem tudom, valamikor szokásban volt — a história professzor mondta — hogy a templomba menekü-

lők sértetlenek voltak. Hát ilyenképen vagyunk mi most ketten . . . itt biztonságban vagyon a szívünk.

Druziánna már az első szóknál megrázta a fejét. De különös volt, nem mert az urfi blaszfémias beszédeire tiltakozni. Valami babonás, félelmetes erő volt abban, hogy az Irás szavaival varrt himet szerelmükre.

A gróf sorban adogatta fel a virágkosárból Druziánna keze alá a vérpiros bazsarózsákat. Hogy tudta adni a virágot, milyen szépen, ábrándos tűzben pillantott fel velük együtt, mintha mindegyikben az ő teljes, biborpiros szívét nyujtaná hódoló áldozat gyanánt.

Mikor a nap már kései, elnyuló aranynézésekkel sepert végig a templom virágba, lombba mártott, szinte sötétített falain, az öreg pap is becsoszogott, hogy utánanézzon a pompának. Nó, meg hogy „beitassa“ velük a holnapi ünnepség rendjét. Nagy versengés folyt ugyanis a leányzók között, ki hányadikul üljön a sorban. Sirás, összeveszés is volt már emiatt, és Kézdi Polixéna el volt szánva, hogy ölébe ül Krizlái Cécinek, majd elhuzódik az eggyel lejjebb, ha a mollruhája ropog! — Mások hajnali felkelést, az egyházi megkerülgetését tervezték . . .

— Hát édes gyermekeim. Egyet majd elfelejtet-

tem. (Pedig napok óta töprengett, hogyan adja be ezt némely áspiránsoknak.) FigyeljeteK csak ide. Hogy kiket fogok megáldani. Hát fiaim, ti ugyan tudjátok, hogy Isten áldása mindnyájatokra egy-kép kitöltődik. Épen azért mindegy, hogy kinek a fejére teszem a kezemet. De mégis, a rend s az illendőség ugy kívánja, hogy megmondjam. Kettő vagon itt, ki idejénél fogva első lehet köztetek. Mert tanulásban mind igen derékul viseltétek magatokat . . . De ugy gondolom, nem tartjátok méltatlannak az elsőségre Simonfay Zsiga gróf urfit, és Dobokai Druziánna kisasszonyt . . . Simonfay gróf, ugye, méltóságod tizenhét és fél esztendőket töltött be, . . . Druziánna, téged én kereszteltelek, tudom most multál tizenhat. Nó lám. most már nem baj, hogy két esztendeig betegeskedtéL. Legalább egy gróffal együtt áldalak meg. De kegyelmed gróf ur, mért késett annyira a jóban? A filozófia klasszist járja már, ha jól tudom?

— Anyám asszony igen kegyes és azt tartja, nem szabad zölden venni fel az első urvacsorát. Apám-uram freidenker, ő nem törődött vele . . .

A pap összeráncolta a homlokát. Az öreg Simonfay Mihály gróf istentelen hírében állott, Voltaire volt az órákuluma. Épen azért kell bő áldásnak szakadni a fiára, hogy tartson, hasson jó időkre . . .

Azon az éjjelen a friss lombok fanyar illata megédesült a napnyi pompázásra lekaszált tavaszi virágok lehelletétől. Nehéz ünnepi balzsam keveredett ebből. S a sok virág: mintha a falak magukból virágozták volna ki, hogy egy szüzi nász örömére csodát tegyenek. És ők ketten, a templom főhelyén, szemben az ünnepiruhás, ünnepi arcu tömeggel, virágfelhők és álomfelhők közepette... Druzsiánna nem tudta mennyei vagy földi malasztal feszül patyolatdereka alatt ujjongó szive. Összeforrt a két üdvösség, és elragadta valami fehér extázisba. Angyalnál tündökletesebb és alázatosabb volt, mikor az áldásért a mohába vont földre térdepelt... Csak a nap állt közöttük, jobbkeze a gróf, balja a Druzsiánna fején. Az áldás hosszu volt akár egy esketési beszéd. Hogyne. Jobbkézt az első padban ott ült Simonfay Józéfa, Mihály gróf vénkisasszony nagynénje, ki az ekklezsiának is gyüjt. Elfáradt a jó öreg nagypap, s ahogy mindjobban ránehezedett a két fiatai tore, összehajtottá azokat, hogy szinte érintették már egymást, és egybecsókölt arcuk tüzének lehellete.

Bűn volt? Mikor ismét helyükön ültek, Druzsiánna szeme anyja szigorú, kisírt tekintetével találkozott... Mert anyja mindig sirt a templomban. Szülőit siratta: apját martalócok döfték át

negyvenkilencben, anyja belesorvadt a bánatba. Urát siratta, a kollégium inspektorát, kit vadorzók ütöttek le a „Csókolók“-nál, messzi, havasi, irdatlan erdőben, és fiát, kit a Maros mindenestendős pogányáldozatául szánt a sors. Így voltak az ő örömnépeik is könnyesek. Vagy most még egyébért is hullott az anya könnye?

Druziánában zürzavaros érzéseket vert fel az anya komorsága, hogy elreпитette szemét másfelé, és akkor Pólíka nénit látta, sugárzó arccal, megelégedetten. Fiatal szíve öntudatlanul talált enyhet a mosolygó arcban, mint a napra forduló virág a verőfényben.

Pólíka néni ötször változtatott helyet a templomban, míg olyat talált, ahonnan mindent kellőképen szemügyre vehetett. Közben kétszer csaknem összeveszett a polgárasszonyokkal, kiket ősi helyükre, hátrább tessékelt. (Nézd az orcátlanjait, hova nem furakodnának!) Végre most félig ölében ült egy fiatal asszonykának, akitől csak egy ujjhegyi helyet kért.

Ünnepség után a nép a Magyarutcára ömlött ki a várból. Szép, talpig fehér lányok: kezükben imakönyv, csipkezesbkendő, amivel az első szent bor után szárították meg fiatal ajkukat, — és a kegyes mondásokkal telenyomtatott emléklap. Szem-

lesütve lépegettek anyjuk mellett, diákok csatlakoztak hozzájuk, úgy sétáltak fel és alá a macskafejes járdán, vaskosaras földszinti házak, még a perzselés nyomait mutató romok előtt. Dobokainé, bár a legbüszkébb anya lehetett, egyetlenben egyszer ment csak végig az utcán. Leányával és Zsiga gróffal közrevétette magát, és ünnepélyesen komor maradt. Mint vasfalon kellett volna megtörnie rajta a fiatalok tüzének. De Simonfay gróf, míg elkérte Druzsiánna emléklapját, megérintette a leány kezét.

— Örvendj ifju a te ifjuságodnak... olvasta. Nekem a tiszteletes ur ezt az ígét mondta a kenyérhez. Szép ige, de nem nézik jó szemmel, ha az ember követi.

— Az ígének folytatása van, mely óva int a meg nem engedett örömtől, mert egyszer számonkérlik örömeinket, szólt az anya kicsit élesen.

— Igen...? Nem ismerem a folytatást, nem vagyok eléggé jártas az Írásban. De amit tudok, az már nagyon sokat mond nekem... És mely ígéket mondta kegyednek a pap, Druzsiánna kisasszony?

A leány remegve figyelt a beszédre. Félt, hogy a gróf megbotránkoztatja anyját, az pedig megsérti a grófot. Most végigpillantott sajátmaga makulátlan fehérbe öltözött alakján.

— Azt mondta: maradjak mindig olyan fehér, mint a köntösöm.

— Nő, de ilyen ellentmondó igék...

Hirtelen elhallgatott a gróf és azt kérdezte, le fogja-e vétetni magát Druzsiánna kisasszony?

— Menjünk is a fotografushoz, kapott az anya a szón, mert úgy is volt a terve, hogy leánya életének e legszebb ünnepéből emlék maradjon fenn. De a gróf beszédei után semmi kedve se volt már, bár egy szót se ejtett szemrehányásfélét, míg hazanem értek. A középső házba nyitva, a házi fontszótt teritős ágyak, a lábas óra halk tipegése, s a fehérnemüs sifonerekben hervadó levendula hiába küldöti békét feléjük, még Druzsiánna tengelicéje is hasztalan üdvözölte vidám sikongással őket, az anya Kálvin aszkéta arcába tekintett, és szigoruan kezdte:

— Druzsiánna. Rémitő dolgot tapasztaltam máma. Már a templomban láttam, hogy minden igaz, amit beszélnek. De azt még se hittem, hogy annyira légy vele, hogy a kezedet merje érinteni. Mit engedté meg neki, hogy így konfidenskedik, és még előttem se modesztálja magát?

— Semmit, semmit édesanyám... Igazán, igazán nem tehetek róla...

— Ami történik, azért mindig a leány felölös!

Ha megörzöd a méltóságodat, ő se mer tolnakodni !
S ha léhaság történik, mint ahogy láttam, annak csak te vagy az oka !

Druzsiánna sirni kezdett. Sirása büntudatos szinben mutatta, és az anya még szigorubban kezdte magyarázni az ősi, kegyetlenségig puritán elveket, amelyeknek szigorában nőttek fel a familia leányai évszázadok óta. Már tudniillik a Dobokajné családjában, mert csak ő volt itt „trunkus“, az apa beszármazott Szikuliából.

Az áldozócsütörtöki csodaszép hangulat fekete keserüségbe fult. A pompás kis ebédből Druzsiánna semmit, az anya majdnem semmit se evett. A délután szótlan szürkeségben telt el. Druzsiánának fájt a feje, és a kanapéra dőlt. Templomba se mehetett, ahogy illett volna urvacsora után.

Még szomorubb napok következtek. Nem kellett többet korareggel a templomba jární. Az anya örvendett ezen, és azon volt, hogy okos szavakkal lohassza a tüzet. Hiába hallotta a parasztlabonát: hogy az égből dobott tüzeket eső el nem oltja. Soha se hitt a labonában.

— Szamárság az egész. Minden csak az idő és a lelkierő kérdése. Át kell esni a keserüségen.

Druzsiánna szerelme pedig, mint a szentek

mellett égő mécs olaja, nem fogyott, hanem magamagából gyarapodott. S amiképp gyarapodott az olaj s a tűz, apadt az edény, sápadozott, vékonyult a leányzó. Gyakorta ült keresztülkötött fejjel a dobráma meg a recepárna mellé, míg az anya a tűzhely előtt sebesen pergette a rokkát, és zsolttárokot énekelt, vagy azt a találót, keserveset :

„Fogd meg pajtás a vasvesszőt, a vasvesszőt,
Verd meg vele a temetőt, a temetőt,
Mért nem kedvez semmi szépnek,
Semmi épnek . . .”

És mégis: Druzsiánna imádkozva kérte az Urat, hogy ne fusson az idő, bár semmi jót nem adott a jelen. De legalább tudta, hogy itt van, a városon van az, akiért eped. Hanem ha julius elejére fordul . . . Simonfája kastélya, és aztán Leyda városa . . . mint delejtű a csillag felé, fog arra huzni az ő sóhajainak csapata . . .

Nem is volt már ez szerelem, valami nagy betegség volt, úgy fájt és úgy hervasztott, valami lázféle, aminek nincs és nem is szabad hogy legyen orvossága.

Régebb se voltak utcakati fajtáju népek, most épen sehova se jártak. Druzsiánna csak vasárnap, a templomba, ahol nem illett szemetemelni a karzaton ülő diákságra. Az anya néha a temetőbe

járt ki. Leányát kiméletből nem vitte a hegy miatt. Ilyenkor Druziánna lelkéből kisirhatta magát. Egyszer, mikor a legjavában sirdogált, valaki szépen reáborult.

A leányka felnyujtotta hozzá ölelő karját.

— Pólika néni . . .

— Ne sirj hát, na. Mindjárt nem sirsz, csak halld meg, mit mondok. Zsiga gróf tegnap nálam tette tiszteletét . . . Azaz, hogy láttam elmenni az ablakom alatt. Te, olyan volt az epekedéstől, mint egy váltott. Megszólítottam. Miért ne? Tudom, hogy az emberek menekülnek a megszólításaimtól. Hogy azt beszélik, hogy minden évben újra kell huzatnom a könyöklő párnákat az ablakfámon. Bánom is én! Nem is laknám én ilyen félre-eső csendes helyt, mint ez a ti kolégyom-utcátok! Bizony jó mindent tudni, mindent látni! Meglátod azt most te is! Szóval, megszólítottam Zsiga grófot. Aztán bánom is én a hirnevemet, mikor fiatal szivek bajáról van szó. Nagyon hálás volt, aztán kétszer is kezecsókkolt. Hiába, csak a mágások tudják, mit kíván az uri módi. Mondja sokszor a kosztadónéja, Firtos professzorné, hogy milyen urias tempói vannak! Szóval hát kifaggattam, és mondhatom neked, meg van az háborodva érted. Na, ugyé, már gyógyulsz, eszem a szivedet!

Druziánna mindkét kezével szoritotta keresztanya kezét.

— Mosolyogj hát bubám, mert bizonyisten szebb vagy akkor, mint egy pópista szentkép. De aztán meg ne szakadj az örömtől, ha a többit halod! Megigérttem ugyanis a grófnak, hogy összehozlak titeket. (Érezte, hogyan kezd reszketni a lány.) Holnap délutánra kérezz át hozzám. Nálam van egy divatszurnál, most már igazán. Pattantyusnének, annak a gazdag örménynének hozta a gyorskocsi. Anyádat ez ugysem érdekli, ő fumiálja a divatot. Pedig milyen rájfrahuzott szoknyák jönnek be... Ekkorák né, mint egy hordó...

Druziánna oda se figyelt. Nagy tétovában volt. Hirtelen szomoruan, mintegy tagadóan nézet az asszonyra.

— Mi az, hát félsz? tért magához a keresztanya szemléletes divatelőadásából

— Félek, hogy megtudják...

— Anyád?

Druziánna hallgatott.

— Ahá! Nehogy azt hidd, hogy megsértődöm. Tudom, mi a hirem. Husvét ünnepszombatja fejibe a diákok táblát szegeztek a kapumra: „Itt lakik a város szája.“ Tudom én, hogy sokat jár a szám, de először is, csak jóindulatosan beszélek.

Másodszor mindig igazat mondok. S aztán, aki sokat beszél, az legjobban el tud titkolni valamit. Ha én nem mondom el, hogy nálam találkoztok, megesküszik rá mindenki, hogy nem találkoztok. Majd azt mondják, ha ki is szivárog valami: Ugyan! Vesmásné rég elkofálta volna, ha úgy volna! Én pedig ne legyek becsületes asszony, ha elárulak!

Ettől az órától kezdve Druzsiánna elkezdett sugározni. A titkos boldogság a legjobb szer: gyógyszer, szépitőszer egyben. A leányzó csöndes volt, szorgalmatos, engedelmes, és néha énekelt. Különös énekhangja volt, valami fájdalom remegéttl benne, mint a pattanni készülő hurban.

Az anya hálás volt Pólikának, hogy átsegíti gyermekét a bánaton.

És elfutott az idő. A rózsalevelekként hulló tavaszi napok. Mikor Druzsiánna mindennap átment Pólíka nénihez, akinek ősi kertje kissé felhagyott volt és gizgazos, mint az ablakban sokat könyöklő fehérnépeké. De volt benne egy hátra, a kápolnadombra nyíló ajtó, amelyen — ha véletlenül vagy készakarva nyitva felejtődött — láttatlanul surranhatott be az arrafelé tanulgató diák, és volt benne sátoros káziával függönyzött filagória, benne gyeppad, és körül virágok, és lepkék, és

tavaszi, tavasz mindenféle. És Druzsiánna virult köztük, mint a tavasszal még kihajtó, magukat agyonvirágzó fák, akik elsorvadnak kánikulára.

A gróf szerelme gyönyörűség volt. Kisfaludy regéit érzékenyen hangsúlyozva olvasta fel, és énekelt is néha, gitárhoz, hogy:

„Istenhozzád te szende szép hölgy,
Te bus lelkemnek édene“

Pólika néninek még a Druzsiánnáénál is jobban égelt az arca, mikor a szerelemnek ezt a magasztos megnyilatkozását látta. Ezenkívül Zsiga gróf értett a mindennap más szerelmi szókhoz, sohse látott virágfajtákból hozott pukétákat, tudott térdepelni, szendefényű szép szövétnek hívta Druzsiánnát, és a csókot a leány ruhaszegélyén kezdte . . . Mert Pólika néninek olykor vendégei jöttek, megasztán a könyöklőt se lehetett végkép elhanyagolni, és aztán ő nem úgy tartotta, mint Dobokainé, hogy a jeggyűrűvel kell váltani az első csókot. Hadd örvendjenek egymásnak, hiszen az ilyen szerelem, mint a grófé, le nem lohadhat, és micsoda büszkesége volna neki, hogy ő csinált grófnét a keresztleányából. Végre is, már libapásztorleányt is vett el gróf feleségül, és Druzsiánna egy királyi trónra is méltó szépségében.

S a hol őrzött, hol nem őrzött fiatalokban az

áhitatból lassan áhitozás támadt. Druziánna szerelme elterebélyesült, és lett az a nagy, egyetlen szerelme, mely mint szörnyü törvény olvasó-dik egynémely fejekre, csak maga lehet a maga orvossága, s nem fér bele a más sziveknek szabott medrekbe...

Nyár kezdte már forralni az ereket, utolszor kellett találkozni a kázsiafüggönyös filagóriában. Mert a négylovas, cimeres grófi batár megérkezett már Simonfájáról, az urfi után. Druziánna nem akart gondolni a holnapra. Addig, amíg a gróf itt volt, egy könnycseppel, egy sóhajtással nem akarta csorbitani végtelen boldogságukat. Szinte öntudatlanul, minden szépségét, szerelmét e napra gyűjtötte. Titkon csodaszép két zsebruhára való recélt, egyikbe könnyeit fogja sirni, másikat a grófnak adja. Fehér köntösét maga mosta, vasalta makulátlanra, gesztenyeszin haját balzsammal illatosította. Még harisnyát is a konfirmációsát, a pávafark-rámflist húzta, pedig ki látja? De élete ez ünnepe tetőtől talpig habtisza akart lenni.

Mikor azonban délután anyja elé állott, az rövidesen szólt rá:

— Minek ez a cifrázkodás szeredanap fejibe? Először illik kérezni, és aztán öltözni. Ma itthon ülsz. Le kell szedni az ecetrózsát, Maholnap elnyilik, s aztán nem lesz rózsavizünk,

Druziánna megtántorodott. Bár nem volt szó-kása kunyorálni, most eskedelni kezdett, és oly szivszakadva kérte anyját, hogy az, ki eleddig mit se gyanított, magára eszmélt:

— Megérem, te nem Pólíka nénédhez készültél? Megérem, cellengelni szoktatok ilyenkor a Magyarutcában? Csak már az Isten elvinné innen. ... Nem méssz s punktum.

Druziánna össze-vissza szurkálta a kezét, a rózsaszedésnél. Estére nem birt a lábán állani, kirázta a hideg. Éjszaka felkelt álmában, felöltözött s futni akart Pólíka nénihez. Pár napig feküdt aztán, mint egy darab fa. Nem evett, nem beszélt. Mikor felkelt, nem vágyott ki sehová. Jött pedig öccsének halála évfordulója. S hogy, hogy nem, erre a napra marjult ki az anya bokája: kendermagért ment a hiuba, a tengelicének, és rosszul lépett le a grádicson.

— El fogsz menni a temetőbe. Valakinek kint kell lenni máma. Lassan méssz, hogy ki ne fáraszd magadat.

Druziánának mindegy volt ez. Felvette fehér köntösét (pedig jaj, látni se kívánta) és piros rózsákat kötött koszoruba.

A temető magas hegyoldalban volt, forradalomkor kidöntött kétszáz sirkő volt a lépcső a

tetőig. És az ő sirjok ott volt, legfelül, ahonnan szőlőkbe, erdővégekbe torkolt a temető.

A sirok össze-vissza voltak, a borostyán lige-
tekké nőtt felettük mintha titkolná, hogy elfe-
ledték rég a kaszáltatást, diszítést. És sok család
pusztult ki itten ágastól, gyökerestől nemrég.

Már elmúlt rég a lilabolyhos tavasz, az akácból
is csak valami hervadt, nehéz illat maradt. Zinniák
rikítottak mindenfelé, de a nap az ő bőrlevelü-
kön is kacagva csókol; nem volt itt irgalom, a
meredek, víztelen hegyre hordott virágoknak ta-
vaszon túl el kellett aszni az első naptüzek után.

Druziánna megállott a tetőn és visszafordult.
Szeme lassan megfényesült, mert az országútra
látott, mely Simonfájára visz. Aztán lépett egyne-
hányat a zizzenő füben ... hirtelen felsikoltott.

Mintha sirba akarná rántani, valaki térden
ölelte. Valaki, aki a füben heverészett.

— Istenem ... hogy kerülsz te ide? ... Vissza-
jöttél ...

— Nem tudod? Nem gondolod? El se mentem.
Bucsuzatlan, tőled! Nem, soha! Azzal a nappal
tartoztál még nekem ... nem is te tartoztál: az
élet! Az Isten vagy a fátum! Szóval a batárt haza-
küldtem a praeceptorral. Kimentem Körtövéstre, a
Zéfi tánt majorjába. Adtam a jó rokont, az öreg

épen kint van; nehogy egy szem elveszen az egrés-
hől . . . Apám se bánja, ha az öregnek gatszülőzök
egy cseppet . . . Közben be-beszöktem a városba,
hírt venni felőled . . . És vártam . . .

— Mire?

— Mire, kicsi kincs? A mai napra. Vesmásné
megmondta, hogy ma vagy anyád ökgigyelme, vagy
te fogsz kijönni a sirhoz.

— S ha édesanyám jött volna?

— Akkor hozzátok futottam volna. Árkon
bokron, egyenest.

— Jaj . . .

— A pokolba is, tudod, utánad. Ezért az egy
napért.

— Ne mondd ezt így: ezért az egy napért . . .
Ugy fáj . . . mintha . . . mintha te . . . nem
örökre . . .

A gróf csodálkozó döbbenéssel nézett a leányra.
Az elszégyelte magát:

— Menjünk . . . menjünk a sirhoz . . .

Odaérték. Druziánna belehuzta a koszorut a
derékontört oszlopot ábrázoló sirkőbe. Ma volt a
negyedik évforduló. Ma először nem sirt sirnál.
Szárason ragyogott a szeme. Mintha nem is volna
ittén. Leültek a sirmelletti padra. Druziánna pil-
lanatokra a mélyen alant zsongó város tetőire,

aztán a völgy messzenyuló képébe vészett. Az égerem végtelenében aranyporba hunyt a bűbajos Marosmente, abba az aranysemmibe torkolt bele a simonfái országut ... Milyen csoda történt azóta, hogy imént arra bámult ... A gróf át akarta karolni az üdvösségbe vészett lányt.

— Ó, nem ... nem ... hiszen hol vagyunk ... itt bűn ...

Zsiga gróf rövidet kacagott.

— Azt hiszed? A szerelem a legfőbb vallás, csak a szerelem engedelmeskedik annak a törvénynek, hogy szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Csak a szerelmesünket szeretjük annyira ... Nem?

— Nem.

— Hát? kevésbbé?

Drusziánna megrázta a fejét; közben megrózsálott és lesütötte a szemét.

— Á ... jobban? Te gyönyörűségem, te! Tudd meg, hogy léged a templomban se volna bűn ...

Drusziánna elsápadt.

— Valaki jön ...

Fömlállott, előrehajolt, hogy a bokrok közt lelásson a sirkőgrádicsra. Bajka Mózsit látta, amint könyvébe veszve kapaszkodott fel a grádicsra. Idejártak az eminensek tanulni, de ez lám, még

nyáron is magol, miközben valami urficskák mellett praeeptokodik. Hja, otthon nincs falat.

— Menj, bujj el ... Istenem ... ha meglátnak ... egy asszony is ... ha anyámnak ...

— Nem megyek nélküled.

Megfogta szorosán a leány kezét. Már kattogott a kő. Beszéd is errefoszlott ...

— Eressz ... menj ... menjünk ...

Sebesen nyíltak, csapódtak körülöttük a bokrok. Olykor ugrani kellett át a sirokon, kidőlt köveken. Az utatnyitó urfi homlokát megcsapdosták a gallyak. Kezét véresre hasogatták a csipkebokrok.

De miért futottak még egyre? Valami kergette őket, de vajjon az emberek szemétől való félelem? Bizonyos: Druziánna, a napok óta heverő, bánalba, magaelengedésbe, reménytelenségbe zuhant most valami fiatal, forró életörömet érzett: futni csapkodó cserjék között, lihegve, egy erős kezen ...

A szőlőn túl bükkbe értek, annak is kétesztendős irtásába, hol hináros iszalagként gallyaztak magukból kusza bokrokat a kivágott törzsek. Óriási harangvirágok csengették feléjük a csend, a magánosság szimfóniáját.

Egyszerre Druziánna elbotlott, féltérdre esett. A szive nem bírta már, meg egy inda is keresztül feküdt az utján. A gróf gyengéden fel akarta emelni.

— Ugy elfáradtam . . . pihegte szegényke. — Lélekzeni sem birt. Mintha csak harmatból volna a tüdeje.

— Hát pihenjünk . . . Itt nem bánthat senki. Nem furcsa, hogy téged anyád és engem keresztanyád küldött a mai találkozóra? . . . Milyen szép vagy Druziánna! A szemed, az arcod, az ajkad hogy ég! . . . A futástól? Vagy félsz? Attól is? Hát még? Te! . . . Te szendefényü szép szövétnek, aki égedelemtüz-lángját gyujtottál! . . .

Ott bucsuztak ők, Isten ölében, akiknek nem volt helyük elbucsuzni emberi szem, anyai szem előtt.

III

A nyár nem tett jót Druziánának. Az urfi igazán elment most már. Mihály gróf nem is igen hagyta Simonfáján időt tölteni, aminthogy leveleivel is bennelakott, mióta Zéfi tánt a konfirmáció után valami képtelenséget árulkodott be Mihály grófnak, egy nefelejtsbokkrétával, nemzetiszin szalaggal kifestett levélben, mit „alkalommal“ küldött ki Simonfájára.

Druziánna megvilágosodott, elfehérült, mint a vas, ha minnél jobban izzik. Álomjárónak tetszett, nem aludt, nem evett, valami messziségbe nézett.

Pólika néni volt az egyedüli, akihez át-átment.

Az anya nem bánta már, tegyen, amit akar, úgy kezdett fájni szive leánya pusztulásán.

Ki hitte volna, hogy az idő nem mindig orvos-ság, s hogy az ő leányának nincs lelkiereje?

Egy napon Pólíka néni komoly szóra vonta Dobokainét.

— Édes lelkem, Kalim, engedj meg, de sirba jut így a te Druzsiánnád.

— Hát mit tegyek, az Isten szerelmére? Hivjam Baricz kirólgust?

— Nem segít az, csak megijeszti az ilyen szivbéli bánatosakat. El kellene vinni a leányt valamerre. Ne lássa ezt a helyet, ahol minden arra az emberre emlékezteti . . .

— Tudtam én azt, hogy nem jó az ilyen urfiak-kal szóban állani! Ugye, hogy nincs bár egy sor írása a szegénykém számára! Kell is neki magunk-fajta örökre! Igen, legyeskedni, minden helybe mással! Aztán a mágnáskisasszonyok . . . Itt persze Druzsiánna volt a legszebb. De azután . . .

Pólíka néni idáig zavartan lapult, — szokása ellenére. De most már felpattant:

— Na, már az én keresztleányomnál szebbet a hercegkisasszonyok között se kap az a . . . hogy verje meg az Isten!

Hirtelen elhallgatott, más vizre tért:

— Kali, Hallgass rám. Én azt mondom, engedd azt a leányt velem. Tudod, jön az ősz, megyek Mokányiába, betakarítani holmit. Magammal vinném Boicára, a lelkemet. Hátha jót tesz az az áldott havasi levegő ...

A máskor sziklaerős anya ráborult a mozgékony kis Pólikára.

— Ahogy gondoljátok ... ahogy ő akarja ... Te Pólíka, a z o n n a p óta senyved egyre ...

— Milyen nap óta?

— Jaj, Pólíka ... Nyár elején egyszer ... mi mondom, egyszer. A fiam halála napján. Csillagos estére jött haza. Meg voltam rémülve, hogy velszökött, vagy neki ment a Marosnak ... Persze megréguláztam, pedig megfogadtam azelőtt egy perccel, hogy Én Istenem! csak még egyszer életben lássam! Feladtam neki a leckét, ahogy mi hallottuk, hogy hát a leánynak a disznócsordával kell egyszerre hazajönni ... De olyan zavart volt, mintha nem volna helyt az esze. A hajában száraz cserelevél, a válla felett egy piros vércsepp. Mintha valaki vérző ujjal érintette volna. Nem akart felelni, hol volt, mit csinált, hogy mocskolta be a drága konfirmációs köntösét. Makacskodott, hát én is kifogtam a békességes türésemből, és ... konfirmált létére ... de megütöttem, Egyszer ...

kétszer . . . de az furcsa volt, hogy türte az a verést. Az arcát ütöttem . . . Mintha csak jól esnék neki, szinte odatartotta a fejét, mikor félbehagytam. S Istenem, Istenem, csak a javát akartam, hiszen csak azért tartottam kordában, mert azt akartam, hogy a hajnalcsillagnál fényesebb legyen . . . Aztán tudod, a biblia is azt mondja, aki az ő gyermekét szereti, az megveri . . . S lelkem anyám úgy tartotta, hogy az anya veréseitől gyarapszik a gyermek . . . S az enyém összement azóta, mint egy kicsi keztyü . . . Az . . . anyám sorsától féltem . . .

Pólika néni régen sirt már. Utoljára hangosan.

— Ne mondd, lelkem Kalim, mert megszakad a szívem. Hidd bé a drága gyermeket, kérdjük meg, akar-é velem jönni?

Druziánna bejött, mint szép, fehér kísértet. Akart, mindent akart, amit Pólika néni tanácsolt.

Egy hét mulva ökörszekérre ültek, és elkocogtak Boicára, ahol Pólika néninek anyai része volt, egy kis két szobás, tapaszos udvarház, néhány mokány zsellér vagy harminc holdon. Elég messzi volt a városhoz, még csak falu sem volt; szétszórva guhadtak a földből a gomba formájú viskói. Lóháton jártak le népei a városba, és egy szót se tudtak az urak nyelvén.

Ugy novembertájt mikor már a torma is ki van

ásva, Pólika néni egy hajnalban, rakott ökörszekér tetején, megérkezett. Nagyon jó híreket hozott. Druzsiánna épül. Segített a szilvaszedésnél, szilvaiz főzésnél. Ott volt a krumpliasásnál, kukoricafosztásnál. Most már azonban nem mozdul ki a házból, mert nagyon erős a levegő. A kedve is jobb. Csak egy baj van: nem akar hazajönni. Ő, (Pólika néni) eléhozta neki tegnap a hazajövést, de csak sirt, mint a záporosó. — Hát az anyját nem kívánja látni? — Csókoltatja, s engedelmét kéri, hogy nem tud hazajönni. Megszakadna a szive. Meg aztán fáj neki az a verés is. Minek felizgatni. Pólika kiköltözik hozzá télire, ugyis fonatni, szótetni akar. Tavasszal aztán visszajönnek.

Vissza is jöttek május közepére. — Most derült ki, milyen lecsperdi perszóna ez a Vesmásné Csontt Apollónia. Hogy csak a szája jár örök-kétig. Druzsiánna semmit helyre nem jött, sőt a nagy fehérsége szinte ijesztett. Vagy egy fél esztendeig lábom húzta, azután ágynak esett. Fehérségébe hamuszín vegyült, és lett belőle szegény, mozdulni is alig bíró eleven csontváz. Mindennek fejébe az anyjától végkép elidegenedett. Nem nézett vele soha szembe, igent-nemet szolt csak hozzája. Félt tőle, vagy megutálta? Mikor egyszer

álmában az anya megcsókolta, felébredt és rémül-
ten sirni kezdett. Dobokainé össze is perelt Vés-
másnéval, hogy ő forgatta ki leánya szeretetéből,
azon a nehéz télidőn, mikor lóháton se lehetett
Boicát megközelíteni. — Vesmásné nyelt és hall-
gatott.

Druzsiánna kihuzott még egy telet. Fehérboros-
tyán hullásakor temették. — Dobokainé először
megvadult a fájdalomtól. Hónapokon át sirt, és
éjszakánként kifutott a temetőbe, a leánya sirjára.
Aztán elnémult és összement. Olyan volt, mint a
magát sorvasztó, elrogyó rőzserakás. Régi, rendes
házatája zülleni kezdett. Kis vagyonkájával nem
törődött. Miért? Lopták, csalták. Garmadákban
rothadt a gyümölcs a kertben, a fák alatt. Szép
matróna külsejét az asszony koszladozni hagyta.
Eljárt szakadt köténnyel, frissitetlen főkötővel.
Hát itt se gyógyított az idő. Pedig két kerek esz-
tendő mult a Druzsiánna temetése után.

Pólika néni sirva beszélte a romlást mindenfelé.

Dobokainé aztán fogta magát egyszer lefeküdt
az ágyba és elküldött Vesmásné után. Pedig el-
hültek volt egymástól, a Dobokainé sok falanga-
tózásai miatt. Hogy így, úgy, csak akinek soha se
volt gyermeke, csak attól telik ki az, ami Vesmás-
nétől kiltelt ...

— Póli . . . Te mégis, mindig jó voltál velünk . . . Megmondom én: nem akarok tovább élni ezen a világon. Ne ijedj meg. Nem akarok én elkárhozni, mert akkor odaát se találkozhatom a lelkem halottammal.

(Nem is gondolt már a többire, csak Druziánára.) Másképp akarok én elpusztulni. Isten kegyelméből. Épen azért kérlek tégedet, valamire. Menj el a tiszteletes urhoz, s kérd meg, könyörögjön érttem vasárnap. Hogy az a szent Uristen könyörüljön egy nagy betegen — mert a lélek betegsége a legnagyobb betegség, — és vegye magához . . .

— Hát nem akarsz te élni semmi szín alatt, Katalin lelkem?

— Nem én többet ezen a világon. Mert látod, mindig egy van a lelkemben: hogy olyan szigorura fogtam, pedig hát most már tudom, mindent rá kellett volna hagynom, mert Baricz kirólgus megmondta, hogy ne vádoljam magamat, mi tette tönkre, mert így se, úgy se maradt volna meg . . . És én csak nyomorgattam . . . Iszonyu dolog ez, hogy nincs mód, a halotton valamit jóvátenni . . . Minek éljek én ekkora kereszttel, Krisztus urunk is elesett alatta . . .

Pólika néni felhagyott a sirással. Gondolkozott egy kicsit. Pedig nem volt kenyerere a tünődés.

— Jól van, Kali. Még máma elmegyek a várba, mert zsendül a tavasz, s holnap indulok Boicára veteménytetni. Vasárnapra megrendelem a könyörgést.

Következő vasárnap az egész templom sirva fakadt oly szépen könnyörgött a nagypap:

„Uram“ mondta, „tedd a te kezedet az ő szívére, mert ha te csak kisujjaddal érinted az emberi bűnös, beteg szívet: a paradicsom virágainak balzsamával telik meg az . . .“

Kérdezgették zsebkendő s pakéták megöl a vénasszonyok: ugyan kiről lehet szó?

Vesmásné aznap szürkeshajnalon jött meg Mokányiából. Délutánig ki se bujt. Tán ismét volt valami a rovasán Dobokainéval szemben? De nem, mert délután átizent hozzája:

— Kali, lelkem, jere, mert nálad is betegebb vagyok!

Tudta, csak erre mozdul ki komaasszonya.

Dobokainé töpörödötte, árván, de sietősen jött be az udvarra, nyitott be a középső házba. Hiába, hogy még szükség van rá, ez visszahozta valamelyest az erejét.

Mi az, mit ijesztesz te engem, mikor semmi bajod, a divánban ülsz?

— Jobban vagyok már, de te ülj le Kali, fudd ki magadat. Nagy szóm van ma veled.

— Na, nekem is. Mő templom után vizitában volt nálam Reoli Pepi. Azt mondta, a helyreálltomért imádkozott a pap ... Mit csalafintáskodol? Nem lehet bizni egy szavadban sem?

— A pap az uristen akarataért és nem a mi gyarló kívánságainkért könyörög. Gyere most velem, az első házba.

Előrement és felnyitotta az ajtót ... Egy karosszékből — furcsa, hogy kerülhetett oda, — katrincás mokány menyecske ült, igazi havasi, még a haja is a félfüle köré volt vastag varkocsban odakanyarintva. Különben takaros fehérnép volt, s az ölében még takarosabb gyermeket tartott, mintegy háromesztendőset.

— Tedd a földre, Vironyika.

A kicsi lecsuszott az ölből, de ijedten fogózott bele a katrincába.

— Kali ... nézd jól meg azt a gyermeket.

Dobokainé úgy volt, mint aki viharba került és nem tudja, mi lesz vele. Kinosan, mereven nézte a ragyogó fejet: angyalénak tetszett, akit látott koporsóba, földbe téve, és aki hihetetlen csodából visszareppt az égből.

— Kihez hasonlít ...?

Gyötrelmes jaj:

— Druziánnám . . .

— Na látod Kali. Ez a kicsi leány a Druziánnáé. A te unokád . . . Ne nézz rám, mintha boldog volnék . . . Lelkem, el ne szédülj . . .

Leültette egy karosszékbe a holtraváló asszonyt, ki szemét is eltakarta, mintha attól félne, hogy megvakul. Gyehennatüzbe, vagy felkelő napba látott?

Pillanatig hallgatott. Vesmásné aztán a tőle telhető higgadsággal szólt tovább:

— Igazat beszélek. Most már tudod, miért imádkoztattam a gyógyulásodért. Nem mondhatod többet, hogy nincs kiért élj, és hogy sohase engesztelheted ki Druziánna lányodat. Légy anyja a gyermekének . . .

Vesmásné felvette s a hidegrázva reszkető anyának ölébe tette a kicsit.

Mintegy álomban, mintegy tébolyultan nyult az utána . . . Belekapaszkodott, mint fulladó a vizre hajló vadrózsagallyba, mely sebez is, és mégis: élet. Nem merte nézni a gyermeket, csak a puha kicsi, meleg kicsi valóságát érezte, a havasillaturopogóshusu friss tagjait . . . Mintha szive helyett szívet tettek volna kebelébe.

Félkézzel a kicsit fogta, fejét beléjefurta, másik kezével Pólika kezébe fogózott.

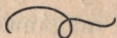
— Kalim lelkem . . . hallgass meg csak . . . Nagy bűnösök voltunk mi a te leányod dolgában. Te üldözted, én keritettem őket . . . S a mi fekete bűnünkért Isten a legnagyobb jóval szégyenített meg . . . Mert tudod lelkem, most szinte azt hiszem, ennek így kellett jönni . . . Druzsiánna halálé volt, születése óta . . . Szedett szóló volnál te most, a gyermek nélkül . . . Hogy lányod helyett lányod legyen, nagy nyomoruságok kerülőjét járatta veled az a fentvaló Uristen . . .

Az anya könnyei bővül hullottak a gyermek szép, sima gesztenyeszin hajába. Mintha szárító, puha selyemkezekenyőbe.

De Vesmásné utolsó szavainál felpillantott, körülnézett, keresett valamit. Egy képet, amelyen sápadtan ragyogott a tavaszelői nap. Törékeny leányt ábrázolt az, konfirmációs ruhában, kezében imakönyv, emléklap, homlokán gyógyíthatatlan két szenvedés koronája.

Az anya felkelt s karján a szorosra fogott gyermekkel eliberogyott a képnek. Mint téli oszoltán az újból forrni kezdő bor sikoltva tépi fel a pecsétet: zokogva hördült ki belőle a szó:

— És én téged megütöttelek! Én téged megütöttelek!

VIPERA

Lent, az iskolakert siheder fenyőfái már pezderkedtek: friss izeket dugdostak ki ujjuk begyén. De ő visszafordult, megvizsgálta a vakitóra mosott üvegcádat, aztán csengetett.

— Vízet kérek, Bogdán. Együttal menjen át az internátusba és küldje ide valamelyik nyolcadikost.

Bogdán végigcsodálkozott a folyosókon. Ilyen fehérnép: formás, mint a jó gyümölcs. Kicsit vékonypénzü, de megvan a hossza. És csak a laborában ül. Délutánként is. Áldott tavaszon is.

Eszter, a tanár ezalatt csipesszel szedte ki a szeszből a nátrium darabkát.

— Tessék.

Darab forró, szikrázó napfénnel jött be a diák. Mélyen, szertartva hajolt meg.

— Nem fogom sokáig lefoglalni. Egyébként nem is kellett volna újból magának jönni.

— Én . . . szívesen jövök . . . valóban.

Jó negyedóraig csendben foglalkoztak a furcsa gépezetek, edények világában.

— Ez is megy most. Holnap, a kellő pillanatban cserben hagy.

— A fiuk mindig beszélnek, milyen szépek a kísérletek. Mi felit se láttuk.

— Hálás publikum. — Kérem, hozza még ki a kénsavat. Aztán szabad mennie.

A fiu átnyujtotta. Szép, nagy, erős, tiszta keze volt. — Mikor kifelé ment, megtorpadt a már magára nyitott napfényben.

— Tanár urnő kérem. Kérem szépen, tessék mindig engem hívni segíteni.

Hozzákapkodta a szót:

— Én vegyész-mérnök leszek.

Eszter felpillantott. Most látta, hogy az inge is milyen tiszta. De a szeme a legtisztább. Acélkék, töretlentükörű gyermekszem.

— Köszönöm, Lente. — A fiu ismét szertartásosan hajolt meg.

A tanár pillanatig megállott a munkában. Milyen kedves, különös, ragyogó gyermek. Tisztára, mint a havasi virágok, melyet vasárnap piacra hoztak csikbaszított ruhás, éneklőbeszédű, fakószőkére mosdatott kisleányok.

Csak papi ámbituson, falusi iskolában, város névvel ok nélkül felcsufolt sárfészkek gimnáziumában terem még ez a fajta. Pesten — mert ott tanított öt évet — sohase látta. Nem is tudott ilyféle virágáról Istennek. A kis pesti ripőkök, akik közül egy esztendőre Erdély szélére kéredzett a hatalmas kormánytól! A fáradt idegeinek kellett. Ebbe a fészekbe, ahol az ujonnan épült fényes gimnázium úgy kiidegenkedett a békés, régies környezetből, mint épen jómaga az emberek eszejárásából. Hogy féltek tőle! Egy nő, aki kamaszokat tanít! Háborus csodabogár.

Na, és most ez a gyermek. Hát nem mosolyogni való furcsaság ez, hogy meglett férfiak kényelmetlenül érzik magukat, ostobaságokat beszélnek a társaságában, úgy tartanak tőle. A csekélyke hirnevétől. Hogy valami díjat nyert az anilinfestékekről szóló tanulmányáért. És más ilyen semiségekért.

Ugyanakkor egy gyermek, egy tizenhétéves nagy csacsi jön a bizalmával. Ajánlkozik... Itt elszakadt a gondolatfonál. Elvágta valami kémiai problema.

Csak harmadnap bogozott uj szálát az elszakadt gondolathoz. Ismét a „laborában“ voltak, előkészíteni. Eszter előtt mindjobban kibomlott a fiu

mivolta. Leleménye, buzgalma és bájos ügyetlenségei. Tiszta képén, melyet a nap már összecirókált aranyozó ujjaival, egy kis pattanás. Ugy tartják ezt, a szerelemtől. Buzgón, lelkéből nyaltatta a szeszlámpa nyelvével a lombikot, melybe Eszter klórkálit és barnakövet kevert. De léha, mint titokban ellőtt nyíl, szemsugara az üvegkádra surrant. Eszter keze liliomnak tetszett most, a víz alatt. Ezt nézte, vagy a kísérletet?

A tanár üveglapot csuszátott az oxigénnel telt üvegedényre. Kiemelte a vízből.

— Gyujtsa meg kérem, a foszfort.

Bedobták az oxigénbe. Heves lila lobogással telt meg az üveg. Mindkettőjük arca tulvilági glóriát kapott.

— Csodaszép — mondta a fiu.

De mire mondta?

— Nézze, perc alatt elég.

A fény sápadt halált halt.

— Kérem most újra fűtni a lombikot.

Aztán :

— Fél maga az egértől?

A fiu önérzetesen csudálkozott.

— Akkor... nézze, itt a kendő alatt, abban a kalitkában... nyuljon be, fogja meg és eressze az üvegbe.

A kicsi kedves állat. Riadva pottyant... hirtelen lihegni. ujjongani kezdett. Két lábra állt, táncolt, szeme csillogott, mint két fekete gyöngöcske. A fiu mosolygott. Egészen, mint egy gyermek.

— Elég.

Eszter ráengedte a hig levegőt. Elpetyhüdt, ki-
aludt szinte a kis szegény. Leöntötték a mámorát.
Olyan szívesen meghalt volna a sűrű életben.

Eszter önkénytelenül kezét nyújtott a fiunak; ma sokáig foglalkoztatta. Hogy jött ez? Általában nem szívesen fogta meg egy fiu kezét. Ezek a kamaszok hideg és lucskos tenyerűek. De milyen jó volt most hirtelen egy száraz, meleg, alig szélkifujta kezét kapni az övébe. Mintha marék egészséges, szüz erőt. Tetéz marékot: alig érte át önnön vékony ujjaival.

És akkor látott valamit. Nem a leheletnyi bibort a fiu arcán. Egyebet: csalhatatlan lobbanást, melyre nincs szó és ami holtbizonyost árulkodik.

Milyen félszegen, szinte megszégyenülve tűnt ki a szabadba.

— Balga fiu.

És mégis: a szemén átgurult egy friss, tavaszi mosoly. Hiába. Hogy drága, szép, szentséges valakinek, ez mégis legjobb itala a nőnek. Nincs, akit

ne részegítne kicsit. Még a munkák, eszmék elszánt szolgálóit is.

Kifelé tovább se esett csorba méltóságán. De befelé Eszter mostantól állandóan ujjongott, mint egy kicsi leány. Mélyen, elmerülve végezte a dolgát, az önzetlen, meleg örömtudattal, hogy nem mulhat nap, hogy ne lássa. Hogy ne vegyen drága, kezeles fürdőt tekintetéből. Örömtüzből fellobbanó mosolyából. Aranybarna hajának fényéből, mely mint az életöröm friss selyemlobogója köszönt feléje.

Dehát hová vezet mindez? — Miért kell mindig, mindennek valahova vezetni? Az emberek találták ezt ki. Isten a jelennek adja a boldogságot: vedd és edd. — Ó, ne vezessen sehova: de most, most ragyogjon... Hiszen az egérke meghal, a fosztor szétcsillagzik semmivé, ha tulsokáig örvend... De egy kicsit, egy kicsit lihegni a higitatlan életben, boldogságban...

Éjjel Eszter számot vetett magával. Nemsokára újra Pest... Nem fogja soha látni többet. És valami elmul, kiéletlenül, mint erdőben-fakadt, soha senkitől se látott virág. Ó.

Egyszerre mardosó kíváncsiság gyötörte meg. Nem nézte meg soha a kicsi fia száját. Olyan beszédes volt a szeme, tulbeszélte többi szépségeit.

Csak homályosan emlékezett most rá, mint dus, édest ígérő gyümölcsre.

Nem látta néhány napig. Az érettségi írásbeliek folytak, valahol ez intézet tornatermében, amerre Eszternek nem volt nappal keresete. Mert este eljárt néha, szinte mindenki tudta nélkül. Kulcsa volt a teremhez és tornázott a szereken. Kellett az izmai frissiségének. Az utolsó írásbelinap estéjén épen újra lement. A terem nyitva volt. Szinte nem akarva belekiáltott.

— Ki van itt?

A magas ablakokon bekáprázó napgerendáktól alig látott. Mint aranyvizesés alatt, ült egyik ferde sugárgerenda alatt, torna rudak, létrák tömbje mögött a fiu. Eszter feléjement, felismerte.

— Kérem, miért nem felel?

Le volt ejtve a keze, mindakettő. És csak nézett. Ahogy jelenésre, Eszteren átfutott, hogy ha véletlenül meg nem látja, talán el kezd tornászni, itt, előtte. Talán leskelődni akart, szándékosan?

Harag futotta el.

— Mit keres itt? szólt rá.

— Bocsánatot kérek. Megkértem Bogdán bácsit, hagyja nyitva. Minden buvóhelyen tanul már valaki. A padlásfeljárat volt az enyém... De most elvették a magántanulók.

Eszter elszégyelte magát. A fiu elejtett kezén logaritmustábla függött. A földön könyvek.

Szerette volna enyhíteni előbbi türelmetlenségét. Engesztelve nézett a fiura. Az nem moccant. Aranyat szikrázott a szeme és nézett; boldogan, némán, engedelmesen. Olyan nagyon könyörgött, olyan kiszolgáltatva. Istenein, bizonyos, ha most azt mondja: menjen; rezzenés nélkül menni fog, de ha azt mondja: boruljon térdre és kérjen tőle akármit, hát azt is megteszi, mint a gyermek anyjától, akitől tudja, rossz soha nem jöhet.

A lányba beleállott a világ, a környezet, a kötelességek; az egész nap iderekesztett fiuk után maradt nyomasztó levegő.

— Menjen, menjen... gyermek, mondta idegesen.

A fiu nehezen, szinte cammogva indult. Szive lüktetése mintha ide-oda rázta volna. Iszonyut döngött a szarnyasajtó. És akkor Eszter hangoosan, maga is hallva mondta:

— Soha.

De mire mondta? Mert nem rázta hozzá a fejét, hanem bólintgaltott.

— -- Irásbeliek végeztével minden évben kivittek a fiukat a Gyikmálba. Szép szálfæerdők voltak arra.

Hajnalba indultak. Végig énekelték a várost, a cigánysort, a zöld hullámos mezőket. Lihegtető oldalon is fújták. Kimászták a hegyoldalt, melybe fehér szoknyában guggoltak a dús gazdag tavasz agyoncifrázott szeretői, virágos bokrok.

— Fiuk, szétmehettek. Délután ötre, a kúrtszóra gyülekeztek.

Nagy oszlódás támadt. Ki labdátrugni keresett tisztást, ki a kilátókhöz készült. Gyöngyvirágosba, vagy a Gyikcsucsra.

— Ott gyopár is van, mongodatták.

Lente botot faragott magának.

— Hohó, vissza! Ne feledkezzetek fiuk, ha kigyót láttok, azt nyomban agyonvágni.

Fele sem figyelt. Meg voltak bolondulva a tavasztól, a lerázott gondtól.

— Igen, az erdőben erre már találtak kurta-kigyót.

A tanárnők a főzést dirigálták. Esztert nem hagyták semmihez. Főzön ő csak a laborában.

A leány végre is elővette köpenye zsebéből Whitmant és az élet énekeivel alájafeküdt egy vadlabdarózsafának. Mézszag és méznél nehezebb muzsika hömpölygött át a mélységes ég alatt. Elaludt, kipótolta a hajnalban elmulasztottakat. Nem álmodott. Csak súlytalan, táncos lebegést érzett, ahogy Tündérországra vihet az utazás.

Nagy kiáltozásra ébredt. Délebédhez zavarták.

Ebéd után az asszonyok lefeküdtek egy-egy köpenyegre. A férfiak iddogáltak, a fiatalabbja a fiuk után is látott. Eszter fellopódzott, hadd ne zavarjon — lazulú már a férfiak beszédje. Fehér köntöse mint vitorla evezett bele az erdő zöldjébe. Mint kalandra, kincsre induló hajóé. Halkan énekelt és fehér virágokat szakított.

Sokáig ment és engedte sajogva felvirulni meghatározhatlan, felmérhetetlen gyöngéd vonzalmát, amit egy gyermek fogantatott meg benne. Olyan jószágos, homálytalan boldogság volt ez, hogy Eszter szemeszélén születtek és visszabuktak a drága, fiatal, tavaszi könnyek.

Kilátóhoz ért. Mondták, hogy onnan, néha, különösen-áldott napokon látni lehet az üveghegyeket, melyeken túl a székely mesefa minden évben újra hajt.

Ott voltak: tizenkét egyformán, bordásan erre-felé meredő hegygerinc: tiszta ezüsből, a nap elbukott rajtuk. Ó. —

Sokáig nézett feléjük, arra gondolt, milyen jó, hogy elérhetetlenek, mert megmaradnak örökreszépnek. — Esett a nap, mire tovaindult.

Szive még jobban elállott. Egy galagonyának virágcsokrokkal tüzdelt zöld kárpitja alatt...

Félrehajtotta a galyakat és megállott, a tavalyi avarból, már kifényesült ibolyalapuból vetett ágylábanál. Milyen drága volt az alvó! Csaba serregéből, égi országutról földretévedt legénynek duzzadó teste. A nap friss csókjaitól kipirkadt arca, melyen most egészen kiültek a kedvességek. Olyan szépre, forróra volt fáradva. Messzi járhatott, közel az éghez. Kicsit elizzadt, szétdobált fürtü fejéhez cifrabot szurva s a botra néhány csillag kötve. Csillagok vigyáztak rá, maga behunyt csillagjai helyett. Igen, a szeme csukva volt és lem homályosíthatta el ajka ragyogását. Csak most látta Eszter igazából a fiu ajkát. Pirosbélü gyümölcs, melynek fája nem nyult ki még a paradicsomon. Drága, tiszta, mocsoktalan száj, alig pihés, serdülő arkangyalé.

Gyorsan, feltartatlanul szakadtak ki az Eszter szemében egésznap — hetek óta bujdosó könny-patakocskák. Zihált, úgy zokogott.

— Hát soha... igazán soha?

— Soha.

Jönnek az évek: és csókokat is hoznak talán. Jókat, becsületeseket, égetően is megáldókat. De soha ezt — soha forrásra még nem lelt ökörnymből, iszapból sohse kóstolt büntelen-boldog szájét, soha legelsejét, zsengejét fiatal, fecséletlen férfi-

angyal kivirágzásának. Soha. Hogy nézhetne ő azután a világ és — ő — a gyermek szemébe?

Allott és szinte sebesre nézte a két szemét, mint imént, a ködök tengerein uszó üveghegyek láttán. A fiu — tán a ráigéző nézéstől, — nyugtalankodni kezdett. Feje lecsuszott az alájagyürt kalapról és mintha vágyna valami álmodott puhaságba fújni: ahogy oldalt fordult, bellebb ágyazta az avarba. Eszter már azt hitte: ébred, félig visszalépett, hogy elmeneküljön.

Jéghideg nyíl cikkant le a gerincén. A elkuszált avarból — fekete villám — valami kificánkolt. Ssz— piros, nehéz csepp buggyant, szélyült szét a megkivánt paradicsomi gyümölcsön. Eszter ugrott, iszonyut tiport a kunkorodó undokra, érezte, ropog a feje a sarka alatt... és már térdelt a fiu előtt. Felemelte a drága, nehéz, még visszacsukló fejet és ott, ahol a halál beleültötte nyilát: ott kezdte szivni, erősen, gyötrésig, hogy érezte a torkán patakban lefutó vért és nyelte, nyelte a vérrel kevert halált, kimondhatatlan elszántsággal, szilajsággal, viharos, eszeveszett jótevással. Csókolt és életet adott egyszerre, minden asszonyi áldás egy pillanatban szakadt reá. — Tudta, hogy a fiu rég éber, de nem engedte el, csak mikor sok, sok vérét elitta.

Akkor lekapcsolta a száját és ráeszmélt: ó, mit gondolhat — ... ránézett. És azt gondolta. Fölnyitott, végtelen mélységű szemtengerének színén angyalsereg rebbent keresztül, hála és üdvösség, határtalan, határtalan... És lehunyta újra szemét és adta, nyújtotta magát, továbbra; és ajkával együtt a lelke is repesett feléje... Eszter pillanatra odaadta magát a csoda eszközének, elég volt a vér, tudta, és mégis, mégegyszer belepette magát a hihetetlen jóval; kimondhatatlan gyengéden megérintette, felszentelte a fiu ajkát. Aztán elvette magáról, mint gyermeket kebelről.

A fiu nyelvével érintette a sebet. Mit gondolt? ... térdre esett, csókolni akarta a leány kezét.

Eszter megfogta a fejét, nagykeményen és odafordította a kigyó tetem felé. Szótlanul. Aztán:

— Hallgasson... menjen... A tisztáson... Buzetzkó tanár urnak van konyakja... fusson...

A fiuból kiremegett a szó:

— De tanár urnó... hiszen ön... ön... is... a mérég! Ó, Istenem!

Lángolt az arca, összekulcsolta a kezét, alsó szemhéjjára nagy, ragyogó gyémántok könnyököltek.

— Menjen, nem hallja! Parancsolom, én!

Majdnem durván taszította meg a fiut. Még

utána kiáltott, bele az erdőbe, mintha vágó ostorral kergetné:

— Fusson, fusson!

Csapódott a gyermek, mintha elszálló angyal szárnyai botladoznának a fáiban.

Eszterre ráhált a csend. Megsimitotta ujjával ajkait. Nem volt rajta semmi repedés. Amit elnyelt, az nem árthat, tudta. Behunyt szemmel, hidegrázva ballagott kifelé, vissza. Körülötte halkan zugott a csodaesések atmoszférája. Csordultig volt; mint az urvacsora: minden ízébe behatolt a jó s mint nehéz korsót, vitte magát.

Az erdő szélén visszafordult, belenézett a rengetegbe.

— Köszönöm... remegte a minden titkok mögött ülőnek és arca hajszálíg hasonlított az üdvözültekéhez. — Köszönöm, örökre.

— — Hetekig nem látta a fiut; nem tanított érettségi tárgyakat. Egyszer bekopogott az a laboratóriumba. Egy csokor havasi gyopárt hozott.

— Kérem szépen, tanár urnő, már rég vártam, hogy... — elpirult — a tanár urnőnek szedtem... akkor...

Lángba gyult, földetnyaló, alázatos máglya volt.

Eszter nyugodtan, hidegen nézett a gyermekre, a hangja szinte vágott.

— Köszönöm, De — és itt már szurt a tekintete — azt az akkor t nem kellett volna kiejtenie.

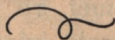
A gyermek letette a csokrocskát, amit Eszter kézbe se vett. Lehajtotta a fejét, összehorpadt, úgy ment ki a teremből, mint a kis egérke, mikor az oxigénből kikergették.

Nem fogja soha tudni, hány könnyre tette be az ajtót.

TARTALOM

Rina kincse	3
Olajfa	45
Vargabetü	63
Vipera	104

P Á N K Ö N Y V T Á R

9. SZÁM:

A L F R E D K E R R

OLY SZÉP VAGY!

NOVELLISTIKUS UTIRAJZOK
BRÁZAY EMIL FORDITÁSA

A kitűnő német író és esztéta
klasszikus veretű írásai. Az első
Kerr-kötet magyar fordításban.
Művészi kiállításban jelent meg!

ÁRA 40 LEI

P Á N - K I A D Á S , T I M I Ş O A R A

P Á N K Ö N Y V T Á R

SZERKESZTI: BRÁZAY EMIL

11. sz. Brázay Emil: Szerző! Novellák és szatírák. Kóra-Korber Nándor címlaprajzával	Ara 10 Lei
12. sz. Artur Landsberger: Ördög! Mariettal. Humoros regény. Brázay Emil fordítása. Kóra-Korber Nándor címlaprajzával. Ötödik ezer	„ 15 „
13. sz. Bernard Shaw: Az éden kertjében. Jelenet a Paradicsomból. Brázay Emil fordítása. Kóra-Korber Nándor címlaprajzával	„ 6 „
14. sz. Forró Pál: Szerelem. Schleicher címlaprajzával	„ 6 „
15. sz. Knut Hamsun, Artur Landsberger, Hermann Essig, Alfred Polgár: Szállodai kaland és más novellák. Kóra-Korber Nándor címlaprajzával	„ 8 „
16. sz. Kóra-Korber Nándor: Pán Optikum. Timișoara karikatúrában. Első sorozat	„ 15 „
17. sz. Fekete Tivadar: Genovéa hercegnő bőre. Bizarrr irások. Kóra-Korber Nándor címlaprajzával	„ 10 „
18. sz. Berde Mária: Rina Kincse. Novellák, történetek. Kóra-Korber Nándor címlaprajzával	„ „

A Pán Könyvtár egyes számai kaphatók minden könyvkereskedésben, hírlapirodában, vasuti állomáson. Megrendelhetők a Pán-kiadónál, Timișoara, IV

P Á N K Ö N Y V T Á R

SZERKESZTI: BRÁZAY EMIL

A „Pán Könyvtár“ minden egyes kötete irodalmi esemény. Egész sereg legujabb csapáson haladó, merész és jelentős irodalmi mű határjelzője a Pán-kiadó friss, lendületes törekvéseinek. Minden egyes Pán-kötet megjelenése az olvasó részére ritka gyönyörűséget s lelket-szellemet nemesítő hatást jelent.

A „Pán Könyvtár“ egyes számai művészi kiállításban, artisztikus köntösben és olcsó árakon jelennek meg, irodalmi nivójukkal az olvasók ama rétegéhez adreszálva, mely a tisztult és abszolút-kvalitású művekben komoly szórakozást, lelki és szellemi felfrissülés talál.

A „Pán Könyvtár“ eddig megjelent számai 100 ezernél több példányban forognak közkezen, megszólaltatva a bel- és külföld legértékesebb íróit.

A „Pán Könyvtár“ keretében legközelebb megjelennek: Ligeti Ernő: Mr. Robinson; Louvret de Couvray: Faublas lovag első kalandja (Franyó Zoltán fordítása); Brázay Emil: Röhögő Rózsi; Somlyó Zoltán: A nők néha megbolondulnak; Szini Gyula: Színház és szerelem.

Ara 25 Lei

Cenz. Dr. Fehér, primprocuror.

